Sayı 12 (264)
Aralık 2016
Yıl XXIV

ISSN: 1312-9872

Yayın Sahibi
BULGARİSTAN
MÜSLÜMANLARI
BAŞMÜFTÜLÜĞÜ

Yayın Türü
Aylık, süreli

Editör
Heyet

Dizgi ve Tasarım
Salih M. Şabanov
s.sabanov@grandmufti.bg

Adres
Sofya 1000
ul. „Bratya Miladinovi" 27
Müslümanlar Dergisi

Temsilcilikler
Bölge Müftülükleri
Cami Encümenlikleri

Online
www.grandmufti.bg
muslumani@grandmufti.bg

Baskı:
Sky Print

Abone Ücretleri
Yıllık: 24,00 lv.
Altı aylık: 12,00 lv.
Üç aylık: 6,00 lv.

MÜSLÜMANLAR! OKUYALIM, OKUTALIM...

Bir yılın daha defterini dürüp yeni bir yıla girme arefesindeyiz. Geçen yılın hesabını yapıyor, blançosunu çıkartıyoruz. Gelecek yılın plan, programını çiziyoruz. MÜSLÜMANLAR dergisi ve yavrusu HİLÂL olarak da bu minval üzereyiz.

Bu sayımızda "İnsan Hakları" konusunu gündeme alırken bu işin temelinde eğitimin, yani okuyup okutmanın yattığı bilincindeyiz. Azınlık durumda bulunan Bulgaristan Müslümanları olarak haklarımızı alma ve kullanma konusunda bilgiyle çok şeyler başaracağımıza inananlardanız.

O yüzden gönlümüzden geçen, her bir Müslüman ailesinin her ay kapısını çalıp "Selâmün aleyküm", Tanrı misafiriyiz, kabul eder misiniz? Ötelerden haber getirdik." demektir. Ama ne yazık ki, bu şimdilerde mümkün olmuyor. Her Müslüman, evinin kapılarını açmıyor bize ya da o kapıları biz çalmıyoruz veya açamıyoruz! Hamdolsun, yine de birkaç bin ev ve caminin kapısı açık olarak bizi bekliyor. Biz her ay oralarda misafir oluyoruz. Misafir bir on kısmetle gelir, birini yer dokuzunu bırakıp gider misali dergimizin konuk olduğu evleri şenlendirdiğini düşünüyoruz.

Bu, sizler sayesinde oluyor değerli okurlarımız. Sizin okuma şevkiniz, okutma gayretiniz, bize güveniniz, bizi cesaretlendirmeniz, bizi desteklemeniz sayesinde oluyor...

Zor zamanlarda yaşıyoruz... Ekonomik, sosyal, siyasî ve dinî sorunlarla boğuşuyoruz. Müslüman toplumunda büyük bir yıpranmışlık, yılgınlık, hatta aldatılmışlık söz konusu, bir de doyumsuzluk... Dün elde ettiklerimizi bir taraftan kaybediyoruz sanki. Kimliğimizin var olup olmaması söz konusu... Bir radyomuz, bir televizyonumuz, hatta dört başı bir gazetemiz bile yok. İşte bu zor şartlarda MÜSLÜMANLAR ve HİLÂL bizi ümitlendiriyor, topluluğumuza ümit ışığı saçıyor.

Gelin, hep birlikte, bu ışığı söndürmeyelim, söndürmek de ne demek, daha pek çok karanlık evlere, nursuz kalplere taşıyalım... 2017 yılında dergimizin yenilenen yüzü, içeriği ve yazı kurulu ile toplumumuzun kalabalıklar içinde yalnız kalmış ve bir çift söze mutaç olan bütün fertlerine ulaşma yolunda hep birlikte yürüyelim. Dergimizi, DERGİNİZİ paylaşmak, dertleri bir nebze olsun azaltacaktır, çünkü dertlerin yatağı huzursuz kalplerdir. MÜSLÜMANLAR ve HİLÂL huzursuz gönüllere şifa taşıyor, lütfen siz de bu güzelliklerin daha fazla gönüle ulaşmasında yardım ve gayretlerinizi esirgemeyiniz...

Hak ve hakikat peşindeki fedâkâr ve vefâkâr okuyucumuza selâm ve duâ ile...

Vedat S. Ahmed

İÇİNDEKİLER

02 Darıdere (Zlatograd) Müftüsü Kâmil Efendi
04 Seküler Dünyada İnsan Hakları
06 Kimlikli Kimliksizler!
07 Âriflerin Dilinden Hürriyet
08 Evlâda Nasihat
10 İnançların Bir Yansıması Olarak Davranışlar
12 Çocuklar Allah'ı Sorduğunda
14 İsmail Samuil Olduğunda
16 Eğridereli Hasan Vehbi Efendi (d. 1870 - ö. 1956)
17 Şehâbeddin Paşa Camii
18 Haber Turu

İmzalı yazılardan, ilân ve reklamlardan reklam sahipleri sorumludur. • Sayın okuyucularımız, dergimizin sayfalarında ayet-i kerime, hadis mealleri ve mübarek isimler bulunduğu için yerlere atılmamasını rica ediyoruz.

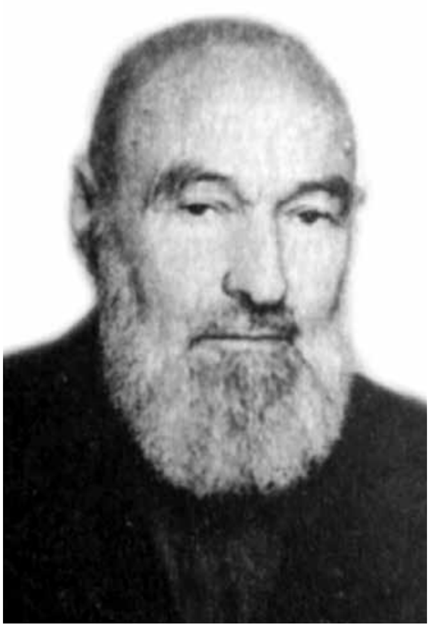

DARIDERE (ZLATOGRAD) MÜFTÜSÜ KÂMİL EFENDİ

HAKKINDA ÖĞRENCİSİ MUZAFFER KARTAL HOCA İLE MÜLÂKÂT...

KONUŞAN: MUHAMMED HASANOV

Hasan oğlu Kâmil Memişoğulları (Memişev) 14 Eylül 1905 tarihinde o zaman Osmanlı sınırları içinde olan Hüsemler (Diamandovo) köyü doğmuştur. Dini tahsilini o yöredeki Kirli medresesinde almıştır. Hocası, İstanbul Medresetü'l-kudat mezunu olan Kısoğlu Ahmed Hilmi Efendi'dir. Kâmil Efendi, icazet aldıktan sonra uzun süre (1 Ocak 1937 itibaren) Darıdere müftüsü olarak görev yapmıştır. Hafızlığını 40 yaşından sonra yapmıştır. 1957 senesinde Bulgaristan'daki komünist rejimin baskıları sonucunda ailesi ile birlikte Yunanistan üzerinden Türkiye'ye kaçmıştır. Bir süre Bursa Elmasbahçeler'deki Akbaşak camiinde imamlık yaptıktan sonra, 15 yıla yakın Bursa Yıldırım Beyazıt camiinde imam-hatip olarak görev yapmıştır. 1992 yılında Bursa'da vefat etmiştir. Hocası Ahmet Efendi'nin kızıyla evli olan Kamil Efendi'nin iki erkek ve bir kız çocuğu olmuştur.

▶ *Muhterem hocam öncelikle sizleri tanıyabilir miyiz?*

1941 İzmit/Türkiye doğumluyum. 8 yaşlarında iken Bursa'ya bağlı İnegöl'ün Cerrah köyüne geçtik. Orada 11 sene boyunca (1949-1960 arası) durduk. Kur'ân-ı Kerim'i yüzünden okumayı orda öğrendik ve hafızlığı orada yaptık. 1960-1961 arası Bursa'ya geldik. 1965 kadar Süleyman Efendi'nin kurslarında Arapça okuduk. 1965'te de hocadan (Kâmil Efendi) fıkıh dersi almaya başladık. 10 sene onunla fıkıh dersine devam ettik. 1965'ten bu yana da devamlı talebe okutuyoruz.

▶ *Saygıdeğer hocam Kâmil Efendi ile tanışmanızdan bahseder misiniz?*

Kâmil Efendi ile ilk evvel 1960'lı yılların başlarında Yıldırım Camii imam-hatibi iken tanışmıştık. Kendisi büyük âlimlerdendi, yani müftülerin merci'i idi (başvurduğu kimseydi). Bütün müftüler fetva sormaya oraya gelirdi. Tanışmamız daha evvelden var idi, ama derse başlayınca vefatına kadar devam etti. Ders okumamız 10 sene devam etti. Ondan sonra, tabiî, yaşlandı ve derslerimiz sekteye uğradı.

▶ *Peki, biraz Kâmil Efendi'nin hayatından bahseder misiniz?*

Kâmil Efendi, yanılmıyorsam, 1900'de doğmuştur. Kendisi Bulgaristan'da doğup büyümüştür. Hocası Ahmet Efendi imiş. Orada özel bir medresede ders görmüş. Hatırladığım kadarıyla o medrese, Kirli (Benkovski) medresesidir. Kâmil Efendi, hakikaten çok zeki idi, hangi daldan sorarsanız sorun... Meselâ, astronomi hakkında bilgisi vardı, fıkıhta zaten âlâ idi. Onun kadar fıkha âşinâ âlim şu anda görmüyorum. Arapça ve Farsçası anadili gibi idi. Hocaefendi, 1957 yılında Bulgaristan'dan Yunanistan'a gidip üç dört ay kaldıktan sonra Bursa'ya geliyor. Bulgaristan'da medreseyi bitirdikten sonra Darıdere (Zlatograd) müftülüğü yapmıştır. Oradaki müftülük kadılık manasına geliyormuş, yani şeriat hâkimi; o zaman nikâh, boşama, muamele yani hâkimlik makamı... 1957'de Bursa'ya kaçak geliyor. Birkaç sene vazifesiz kalıyor. Ondan sonra Yıldırım Camiine imam olarak alıyorlar. Yıldırım'da imamlıktan emekli oldu. Dediğim gibi müftülerin merci'i idi. Hangi müftü dinî konularda ve fıkhî meselelerde başa çıkamıyorsa oraya gelirdi. O halleder yazar ve verirdi. Hocaefendi çok kültürlü idi. Hatta Bulgaristan'da beş bin cilt kitabının kaldığını söylüyordu. Öyle tercüme filan da değil. Hepsi orijinal.

Eski Darıdere'den bir manzara

Çok geniş ufukluydu. Tarih bilgisi genişti, Hz. Âdem (a.s.)'dan günümüze kadar her şeyi bilirdi, sanki gazete muharriri (yazarı) gibiydi. 1992'de 92 yaşındayken vefat etti.

▸ Hocaefendi'nin şahsında bir ilim ehli vaktini nasıl geçirmelidir?

Tabii, evinde durduğum yok, ama saatini, gününü ziyan etmeyen birisiydi. Meselâ, burada okuduğu kitaplardan çoğunu bana verdiler, bakıyorum didik didik etmiş, notlar çıkarmış. Hatta bazı yerlere böyle olmaz şöyle olur diye not çıkarmış, eline geçen bir kitabı mutlaka okuyordu. Bak, bir hâtıramı anlatayım. Bir gün ondan bir kitap istemiştim bir mesele bakmaya. Tabiî, kitabı aldım. Daha sonraki günlerde başka bir mesele çıktı, onu sordum hocaya, dedi ki: "Galiba sen verdiğim kitabı okumadın, bu mesele orda vardı. Benim elime bir kitap geçtiğinde o kitabın başından-sonundan, o kitap ne için yazılmıştır, o kitabın gayesi nedir, neyle ilgilidir okumadan, süzmeden o gece uyuyamam" demişti. 15 gün oldu kitap sende, ama sen okumamışsın, demek istiyor. İlim ehli böyle olmalı! Allah rahmet etsin! Kâmil insan, fazıl insan, yani ilmiyle amil ve gayet de mütevazı, kesinlikle kibirli gururlu değil, yolda görsen yaşlı bir dedecik zannedersin, öyle mütevazı.

▸ Bazı insanlarda ne yazık ki kibir hastalığı var...

Kesinlikle onda öyle bir şey yoktu. Bir gün dersten çıkıyoruz, talebe arkadaşlardan biri işte ilimden âlimden bahsettiği zaman Kâmil Efendi "Cennetmekân Sultan Abdülhamid Han ile Türkiye'den ilim gitmiştir" dedi. Şimdi bizim talebe arkadaş "var hocam, var..." deyince, "nerde var?" dedi. Bizim talebe arkadaş: "Zât-ı âlîniz" diye cevap verdi. Bunun üzerine Hocaefendi: "Siz âlim görmemişsiniz, o yüzden bize âlim diyorsunuz, benim gördüğüm âlimi siz görseydiniz, o zaman âlim ne demek olduğunu anlardınız". İşte öyle de mütevazı. Allah rahmet etsin! Ruhuna Fatiha.

▸ Efendim, sizce talebe ile hoca arasındaki ilişki nasıl olmalıdır?

Talebenin hocasını çok sevmesi gerekir. Bir, hürmet etmesi gerekir; iki, verdiği prensipleri uygulaması... Bunları daha fazla da çoğaltabiliriz. Hocayı yaratılış itibariyle ben çok seviyordum. Çok sevdiğimden dolayı onun ağzından duyduğum şeylere çok âşinâyım. Onun ağzından duyduğum kelimeler, yazmadığım halde, hâlâ aklımda. Öğrenmenin ilk şartlarından biri talebenin hocasını çok sevmesi, hürmet etmesidir, o sevgiden sanki bir akım oluyor.

Vefatından sonra ondan bir kelime daha öğrendim. Biz hoca daha vefat etmeden talebe okutuyorduk. Talebelere vereceğim bir derste bir kelimenin manasını anlayamadım. O gece rüyamda hocayı gördüm, epeyce oturduk, sohbet ettik ve o kelimenin manasını bildirdi ve uyandım, hakikaten kelime o manadaydı. Velhâsıl, talebenin hocasına hürmet etmesi lâzım... İmam-ı Azam'a sormuşlar "bu ilmi nasıl aldın, nasıl elde ettin" diye, "çok" demiş "merkep gibi sabrettim, karga gibi hiç uyumadım, köpek gibi âlimlerin ayağına kapandım, kedi gibi mütevazı oldum".

▸ Kâmil Efendi günümüzdeki ilim ehline nasıl bir model sunmaktadır?

Dünyalıkla alâkası yoktu, ama bu bırakma manasına gelmez, imamlık maaşını alıyordu, idaresini öyle temin ediyordu. Ev sekiz metrelik cephe, yarısı onun yarısı da başka bir hoca efendinin, öyle mütevazı bir ev.

▸ Bir hocanın siyasî bir kimliği olması gerekir mi?

Meselâ, Kâmil Efendi'nin siyasî bir kimliği yoktu, ama yönlendirirdi. Meselâ, "Bu işler (siyaset) iman ve küfür davasıdır, ahlâklılık ve ahlâksızlık davasıdır; ahlâkına sahip çıkana, imanına sahip çıkana sen de sahip çıkacaksın." derdi. İllâ "şu, bu" demiyordu, ama yönlendirme vardı. İlim ehli de öyle olması gerekir. ❁

SEKÜLER DÜNYADA İNSAN HAKLARI

SELİME HASANOVA YİE ÖĞRETİM GÖREVLİSİ

عَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ (ص) قَالَ: أَتَدْرُونَ مَا الْمُفْلِسُ؟ قَالُوا: الْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لاَ دِرْهَمَ لَهُ وَلاَ مَتَاعَ. فَقَالَ: إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلاَةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ، وَ يَأْتِي قَدْ شَتَمَ هَذَا، وَقَذَفَ هَذَا وَأَكَلَ مَالَ هَذَا، وَسَفَكَ دَمَ هَذَا، وَضَرَبَ هَذَا، فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْضَي مَا عَلَيْهِ، أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ، ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ

Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlüllah (s.a.s.): "Müflis kimdir, bilir misiniz?" diye sordu. Ashâb: "Bizim aramızda müflis, parası ve malı olmayan kimsedir" dediler. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.s.): "Şüphesiz ki ümmetimin müflisi, kıyamet günü namaz, oruç ve zekât sevabıyla gelir; fakat şuna sövmüş, buna iftira etmiş, şunun malını yemiş, bunun kanını dökmüş ve şunu dövmüştür. Bu sebeple iyiliklerinin sevabı şuna buna verilir ve üzerindeki kul hakları bitmeden sevapları biterse, hak sahiplerinin günahları kendisine yükletilip sonra da cehenneme atılan kimsedir" buyurdular. (Müslim, Birr, 59)

Başdöndürücü teknolojilerin hâkim olduğu günümüz seküler dünyasında anbean insan haklarının çiğnendiğine şahit oluyoruz. Hak konusunun her zamankinden daha fazla önem taşıdığı bir devri yaşıyoruz adeta. Yüzümüzü her ne tarafa çevirsek, bir yerlerde insan haklarının korunmadığını ve güvence altına alınmadığını görüyoruz. Dünya gündemini izledikçe en çok konuşulan meseleler arasında insan hakları konusunun ilk sıralarda yer aldığını anlamak hiç de zor değil. Evlerinden barklarından mahrûm edilenler, ailelerinden koparılıp perişan bırakılanlar, kirli emeller sebebiyle insafsızca yok edilenler, dünya döndükçe insan hakları gerçeğini gündemden düşürmeyecekleri kesindir. İn-

san haklarına riayet, dinimizin bir gereği olmaktan öte, insan olmamızın bir gereği değil midir?

Peygamberlerin gönderiliş gayelerinden biri de bulundukları toplumda eşitliği sağlayıp insan haklarını hâkim kılmaktır. Sevgili Peygamberimiz Muhammed (s.a.s.) de hayatı boyunca bu doğrultuda toplumu eğitmek için gayret sarf etmiştir. Medine vesikası ile Veda hutbesinde özetle dile getirdiği hususlarla evrensel insan haklarını açık bir şekilde ortaya koymuştur.

Hak kavramı Kur'ân-ı Kerîm ve hadislerde tafsilatlı bir şekilde ele alınmıştır. Üzerinde durduğumuz hadisten de görüleceği üzere Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), vermek istediği mesajın muhatapların hafızasında sağlam yer etmesi için başta çarpıcı bir soruyla dikkatleri üzerine çekmiştir. Evet, sahabenin mülâhazalarına göre, iflâs eden, parasını veya tüm mal varlığını kaybeden kişidir. Ancak Peygamber Efendimizin hedefi, bildikleri bir kelime üzerinden başta ashabı olmakla birlikte ümmetine unutulmayacak bir öğüt vermektir. Hadisin devamında Allah Rasûlünün işaret ettiği asıl müflisin kıyamet günü ibadetleri tam olan, fakat üzerindeki kul hakları sebebiyle amellerinin sevabı hak sahiplerine verilince cehenneme girmeyi hak eden kişi olduğunu öğreniyoruz. Dolayısıyla mümin bir taraftan yapmış olduğu amel ve ibadetlerle sevap kazanırken, diğer taraftan kul haklarını ihlâl etmesi sebebiyle ahirette hak sahipleri ile hesaplaşmadan ilâhî huzurdan ayrılamayacaktır. Nitekim Yüce Rabbimiz Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır: "Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu görür. Kim de zerre miktarı kötülük işlerse, onu görür." (ez-Zilzâl, 99/7-8).

Zamanımız şahittir ki, kul hakkı meselesi hayatî bir önem arz etmesine rağmen, günümüzde en çok suistimal edilen hususlardan biri haline gelmiştir. Günlük hayatımızda başkasına sövmek, hakaret etmek, kırıcı söz söylemek, iftira etmek, haksız yere birinin malını yemek veya namusuna dil uzatmak ekseriyetle normalmiş gibi telakkî edilmektedir. Oysa Allah Rasûlü, vefatına çok az kala ashabına "Kimin üzerimde hakkı varsa gelsin alsın!" buyurmuştur.

Ezcümle insanların maddî veya manevî haklarını ihlâl etmemek hususunda utanç verecek ya da özür gerektirecek bir sözü sarf etmemeliyiz.

Konumuzu şu manidar sözlerle bitirelim:

"Bir küçük meyve için dalı incitme gönül
Tüten ocağı bozma, külü incitme gönül
Dokunur gayretine, karışma hikmetine
Sahibi hürmetine, kulu incitme gönül"

TÜRK AVI

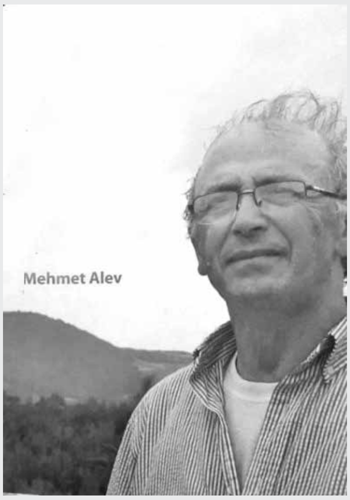

Tüm Avrupa, görülmedik bir "cihatçı" avına çıktı. Büyük karga ne yaparsa, küçük karga da onu taklit eder, demezler mi. Kendi iç bünyesine uyarak ve Avrupa'dan ilham alarak, Bulgar şövenleri de güpegündüz bir Türk avı başlattılar. Bu av da öyle dağda bayırda değil, güpegündüz, uluorta Sofya meydanlarında yapılmaktadır. Polis amcalarımız da tıpkı bir Şostakoviç konseri izlercesine, eli kolu bağlı bu avı seyrederler.

Anlaşılacağı üzere bu avlar galiba danışmalı. Hiç şüphe yok ki, Sofya'da başgösteren bu hadise tüm ülkeyi de sarabilir...

Bu "milli hareket" ilk başlarda sadece "Vsiçki turtsi vın ot Bılgariya!"(Tüm Türkler, Bulgaristan'dan arının) sloganlarıyla başlasa da, giderek yaygınlaşacağına göre, örgütlü bir şekilde, bundan böyle sadece sloganla değil, silahlarla, sopalarla gerçekleşmesi beklenebilir.. Bugüne kadar camilerde ezan sesini susturmaya çalışan azılı ırkçılar, bundan böyle ezan okuyana da tahammül edemeyeceklerdir.

Bılgarya'nın evvelden ezelden sadık bir vatandaşı olarak, bu ülkenin insanlarını, bu ülkede olup bitenleri bilirim, iddiası ile yaşıyordum. Maalesef, yanılmışım. Çoook yanılmışım.
Neden mi, diyeceksiniz? Ben şu ırkçıları, Türk düşmanlarını bir yere kadar düşünce sahibi insanlar bilirdim. Oysa, onların tümü birer kuş beyinli, soyuk kafalı, kocaman işkembeli kimseler olduğu çıkıverdi ortaya!

"Tüm Türkler, arının, alıp başınızı gidin burdan!"

Eğri oturup doğru konuşalım. Boşuna ağzınız yorulmasın. Kime bu naralar? Nerede o kovaladığınız Türkler?! Bulgaristan denilen memlekette Türk mü bıraktınız?

Yüz kırk yıla yakın bir süre içinde bu azınlığa etmedik komadınız. Adamların başında ikide bir tuz dövüp durdunuz. Biraz gözü açılanın kuyruk kemiğine bir tekme, Anadolu'ya gönderdiniz. Ya da yıllar yılı Beleneler'de çürüttünüz?!

Eğer Türklerden kastınız, bilemedim, birtakım Orlinler, Mihailler, Kamenler, Emiliyalar ise lafın rengi hemen değişir. Bu tipler, Türk iken, Türklük namına cilt cilt kitaplar doldurmuşlardır. Ne bilirsin, eğer bir gün akılları başına gelir, akıbetlerini bir bir kitaba dökerlerse...

İşte, bu yüzden onlar dobra dobra kovulmayı hak etmişlerdir...

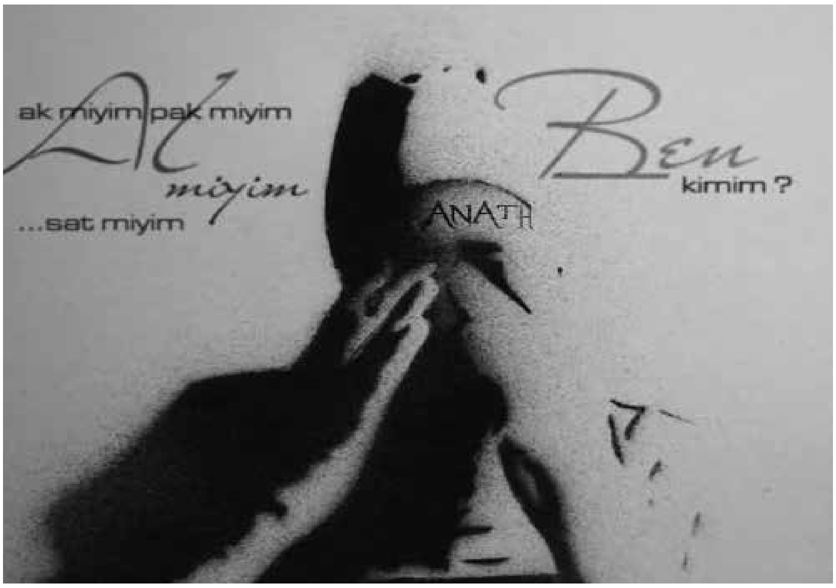

KİMLİKLİ KİMLİKSİZLER!

CELÂL FÂİK
BAŞMÜFTÜLÜK GENEL SEKRETERİ

Kimlik, kişinin kendisini tanımlamasını ifade etmekte ve "Ben Kimim?" sorusunu cevaplandırmaktadır. Bu, insanoğlunun kendisini aydınlatma ve net olarak ifade etme, hayatının anlamını, gayesini ve yönünü bulma konusundaki fıtrî temayülünü ortaya koymaktadır.

Kimlik sahibi olmak, var oluşunun, tam bir 'ben' olup aynı zamanda diğerleriyle hem irtibatılı hem de farklı oluşunu hissetmektir. "Birisi olmak!" ile kendi individüelliğini fark etmektir. Bu, insanın kendi değerini bilmeyi, kendisini ve başkalarını etkileyip ve değiştirme, hayatta razı olma ve terakkî etme güç ve iktidarını doğurmaktadır.

İnsanın kendi aslını ve özgünlüğünü elde etmesi, biyolojik ailesi ve yetiştiği çevresiyle bağlarını koparmak anlamına gelmez, bundan da öte gelişmek ve kendi gerçek "ben"liğini bulduğu etnik gruba katılmak demektir.

Bu duruma kendilerini Osmanlı mirası görüp MİLLET olarak tanımlayan Bulgaristan'daki Müslüman kardeşlerimizde de şahit olmaktayız. Bunlar, Türkçe konuşurlar, kendilerini Türk olarak ifade ederler ve çağdaş tarihimizin yeni Türkleri diyebileceğimiz kimselerdir. Fakat bir insanın kendisini belirli bir etnik gruba dahil etmeye neden ihtiyaç duyar? Özellikle de teknolojilerin ön plana çıktığı ve tam bir sosyal kişiliğin ölçütünün bilgi ve eğitim olduğu bir devirde bunun anlamı nedir? Gelin şimdi Bulgaristan'da en yüksek nüfus artışına sahip etnik grubun kendisini başka etnik gruplarda bulma gayretinin ne ifade ettiğini anlamlandırmaya çalışalım.

Bir etnik grup, imkân ve seçeneklerini iyice araştırdıktan sonra kendi değer ve hedeflerini seçince bu durum kendisine tatmin duygusu vermekte, kararlarını verme bakımından net olarak hedef ve gücü meydana gelmektedir.

Kimliği şekillenen kişiler hayatlarında daha memnun olmakta, çevresiyle daha iyi ilişkiler kurmakta, varoluşlarını daha iyi bir şekilde hissetemekte, olup biteni anlamlandırma ve belirleme konusunda daha fazla başarı göstermektedirler. Böyleleri, kendi geleceklerini planlamışlardır. Gayretleri de itilip kakılan, hasta ve lüzumsuz gözüyle bakılan bir toplumun değil de genel kabul gören bir toplumun parçası olma yönündedir. Millet denilen etnik grubun kendilerini Türk olarak tanımlamaları veya başka genel kabul görmüş bir etnik grubun parşası olarak kabul edilme çabalarının ana sebeplerinden biri budur.

Hiç kuşkusuz, belirleyici etken dildir. Türkçe konuşan türkleşmekte, Bulgarca konuşan da bulgarlaşmaktadır, diğer diller de hâkezâ. İşin kötü tarafı, birkaç devlet haricinde, dünyadaki devlet politikaları bu insanları kazanma, topluma katılımlarını sağlama ve kendilerini yetişmiş ve beceri sahibi kimseler haline getirme hedefi gütmemektedir, bilakis gettolarda yaşamaya mecbur etmekte ve ikinci el insan muamelesi yapmaktadırlar. Bunun daha kötüsü ise din kardeşlerinin bu insanları reddetmeleri ve kendi etnik gruplarının parçası olmalarına izin vermek istememeleridir. Ne garip bir şey! Yeryüzündeki büyük kitlelerin "büyüklerin" dinine ve kimliğine kazandırılması için milyarlar harcanırken, bizler ise toplumumuza taze kan katacak ve kabul gören bir etnik gruba katılımları adına iç dönüşüm ve arınmalarını gerçekleştirmeye hazır insanları elimizin tersiyle iterek onları kolayca terk etmekteyiz.

Ancak şu da unutulmamalıdır ki, insanın dışarıdan aldığı kimlikle, başkalarına nisbetle ve onların önemli amaçları ve değerlerine göre tanımlanmakla kimlik "krizi" çözülmemektedir. Bu durumdaki insanlar tamamen pasif bir pozisyondadırlar. Donakalmış, taşkesilmiş olmaları yüzünden böyleleri daha otoriter meyillidir ve özdeğerlendirmeleri değişime pek açık değildir. Bu türden insanlarda kendi kendini sınırlama ve öz kimliğini bastırma söz konusudur. Kendilerine dışarıdan bir kimlik biçilmediği için ebeveynleri ve diğer etkin kimselerin belirlediği "hayat planlarını" benimsemektedirler. Dolayısıyla özdeğerlendirmeleri, otorite sahibi kişilerce belirlenen planla verilen görevleri ne kadar yerine getirip getirmemeleri ile alâkalıdır. Bu yüzden bizim çağrımız da Peygamber Efendimizin çağrısı olmalıdır: dil, renk ve ırklara rağmen hep beraber olmak. Mevlânâ Celâleddin Rumî de ne güzel söylemiş: "Ya olduğun gibi görün ya da göründüğün gibi ol!"

ÂRİFLERİN DİLİNDEN HÜRRİYET

ALİ ÖZTÜRK

Hürriyet, günümüzde bir isyan şekli olarak arz-ı endam ediyor. Zira bir yerde hürriyet deniyorsa orada çok sürmeden bir karışıklık çıkacaktır. Ayrıca ekseriyetle hürriyet insanları birşeye karşı kışkırtmak için kullanılan bir kavramdır, delice arzu edilen bir emeldir. Her ne kadar sınırı olduğu söylense de hürriyet isteyenlerin kısm-ı küllisi kendisini bir şeyin sınırlandıramayacağı bir dünya imkanı sunduğu için hürriyet ister.

Ârifler için hürriyet herhangi bir kudretin etkisi altında bulunmamak demektir. Bu sebeple en hür olan kişi Sevgili Peygamberimiz Muhammed Mustafa aleyhisselâmdır. Zira o Mirâc gecesi yaratılmışlık sınırı olan Sidretü'l Müntehâ'yı aşmıştır.

Ârifler için sahih hürriyetin şartı; insanın gözünde varlıkların eşit değerde olmasıdır. Hürriyeti çok ender görülen bir makam olarak yorumlayan ariflerin bu husustaki sözlerini derledik:

EBÛ ALI ED-DEKKÂK:

Dünya işlerine karşı hür olan kimse ahirete de hür olarak gider. Hürriyetin hakikati, ibadetin mükemmelliği ile olur, yani gerçek hürriyet Allah'a kulluktadır. Nitekim Allah'a karşı samimî kul olan kimse, Ondan başka her şeye karşı hür olur.

Bazı kimseler kulun Allah'a karşı büyük bir muhabbet seviyesine ulaşması durumunda, dünyada, yani sorumluluk diyarında olduğu ve aklı başında olduğu hâlde, üzerinden kulluk görevlerinin düşeceğini zannetmişlerdir. Doğrusu bu düşünce dinden çıkmaktır.

Hürriyet, kulun dünya malına yahut ahiret sevabına kendini kaptırmaması, her şeyden azade olması, sadece tek olan Allah'a kul olması, nefsin arzularına, ümitlerine, isteklerine ve amaçlarına râm olmamasıdır.

HALLÂC-I MANSÛR:

Hürriyeti isteyen kimse her dâim Allah'a kulluk etsin! Kul ubûdiyetin bütün şartlarını yerine getirirse, işte o zaman Allah'tan başkasına kul olmanın perişanlığından kurtulmuş ve hürriyetine kavuşmuş olur, kolay bir şekilde Allah'a kul olma süsü ile süslenir. İşte peygamberlerin ve sıddîkların makamı budur. Böylece güzel huyları taşıyabilecek hâle gelir, her şeyi dinin emirlerine uygun yapar ve ibadetlerin zorluğunu hissetmez olur.

CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ:

Allah'a hakkıyla kulluk noktasında kusurların olduğu sürece hakikî hürriyete ulaşamazsın.

Cüneyd-i Bağdâdî'ye bir hurma çekirdeğinden fazla mal sahibi olmayan bir kimsenin durumu sorulunca şöyle demiş: Efendisiyle hürriyetini elde etmek üzere sözleşme yapmış kölesi, sözleşmedeki borcun son dirhemine varıncaya kadar hepsini ödemedikçe köle olmaya devam eder.

BİŞR EL-HAFÎ:

Hürriyeti tatmak ve mahlûkatın esaretinden kurtulmak isteyen kimse Allah ile arasında gizli olan hâllerini tertemiz kılmalıdır.

YAHYA B. MUAZ:

Dünya ehline köleler ve cariyeler hizmet eder, ahiret ehline ise hürler ve asiller hizmet eder.

İBRAHİ B. EDHEM:

Hür ve kerîm kimse ölüp de dünyadan çıkmadan önce kendi iradesiyle gönlünü dünyadan uzaklaştırır. Sadece hür ve kerîm kimselerle dost ol. Çünkü ancak böyle kimseler seni utandırmaz, kusurunu yüzüne sayıp dökmez.

EBÛ'L-ABBAS ES-SEYYÂRÎ:

Namazda Kur'ân'dan başka bir şey okumak caiz olsaydı şu beyit okunurdu: Zamandan olmayacak şey istiyorum; o da şudur: İki gözüm şu kâinata bakarken Hak'tan başka bir amacı olmasın!

EVLÂDA NASİHAT

ÜNAL ŞAHİN

Birçok şeyde olduğu gibi, vasiyet meselesinde ümmet olarak son dönemde iyi bir sınav veremediğimizi söyleyebiliriz. Hâlbuki ümmet-i Muhammed'in özelliklerinden olarak "iyiliği emretmek, kötülükten sakındırmak ve hayırda yarışmak" sayılmaktadır. Vasiyet de bu hayır ve iyiliği emretme yollarından biri olarak nitelendirilebilir. Ancak bugün, bu vazifenin lâyık-ı vechiyle yerine getirildiğini söylemek çok güç. Dünyaya daldığımızdan dolayı bu gibi mefhûmlar zihin dünyamızda yer almamaktadır. Hâlbuki Hazreti Peygamberimiz "hakkında vasiyet edebileceği bir malı bulunan Müslüman kimsenin, vasiyeti yanında yazılı olmaksızın iki gece geçirmeye hakkı yoktur" diyerek meselenin önemine işaret etmiştir. Peygamber Efendimiz refîk-i a'lâya irtihal buyurmadan önce ümmetine vasiyetinin "Allah'ın kitabına ve Rasülünün sünnetine sımsıkı sarılmamızı istemesi" olduğunu görmekteyiz.

> *Allah'ın koyduğu sınırlara dikkat et. Çünkü kim başkasının hakkına riayet ederse, haklarına riayet olunur. Kim ihmal ederse terk olunur.*

VAKTİNİ KORU VE İÇİNDE BULUNDUĞUN ÂNI GANİMET BİL!

Âlimlerimiz de kendi evlatlarına bazı nasihatler yazarak bu dünyadan göç etmişlerdir. Ancak bu nasihatler kendileri gitse de asırlarca elden ele dilden dile aktarılmış, ehl-i ilim arasında da rivayet edilerek günümüze kadar gelmiştir. Sıradan insanların değil de âlim bir kimsenin nasihati elbette dinlenmeye değer olarak gözükmektedir. Bu açıdan Kur'ân-ı Kerim'de Lokman (aleyhisselâm)'ın oğluna yaptığı vasiyete yer verilmiş ve dikkatlerimiz o yöne celbedilmiştir.

İbnü'l-Cevzî de evladına vasiyet yazıp bırakan âlimlerimizdendir. İbnü'l-Cevzî, bu nasihatlerini "Leftetü'l-kibed ilâ nasîhati'l-veled" isimli hacmi küçük, ama değeri çok büyük olan bir telif ile dile getirmiştir. Şimdi sözü ihtisarla İbnü'l-Cevzî'ye bırakalım:

"Ey yavrum! Vaktini koru ve içinde bulunduğun ânı ganimet bil. Senden giden zamanın ne ile gittiğine bir bakıver! Rabiatü'l-Adeviye gecenin tamamını ihya eder, sabaha karşı biraz uyuklardı. Daha sonra korku ile kalkar ve kendi kendine "hadi kalk, mezarda uyku uzunca zaten" derdi.

Ey yavrum! Sana lâzım olan şeylerin ilki itikadını delilleriyle bil-

mendir. Daha sonra kendisiyle amellerini doğru bir şekilde yerine getirebileceğin kadar fıkıh öğrenmelisin. Çünkü fıkıh ilimlerin aslıdır. Daha sonra Kur'ân'ı ezberlemen (hafızlık), tefsiriyle meşgul olman, Hazreti Peygamberin hadisleri, onun siyeri ve sîretiyle, ayrıca ashabının ve daha sonraki ulemanın siyerleriyle ilgilenmen gerekmektedir. Bunlarla beraber Kur'ân dilini iyi anlayabileceğin kadar nahiv ve lügat öğrenmelisin.

KANAAT SAHİBİ OL Kİ İZZETLİ OLASIN!

Ey yavrum! Kanaat sahibi ol ki izzetli olasın. Kendini, dünyayı talep etmekten ve dünyalık talep edenlerin zilletinden koru.

Ey yavrum! İlim ve amel iki ayrılmaz parçadır. Seni ilimsiz amel ile meşgul olmandan sakındırıyorum. Çünkü ilimsiz amel eden birçok kimse saptı. Nefsini her bakış, her adım ve her kelimeden dolayı sorguya çek. Çünkü sen bunlardan hesap vermekle mesûlsün.

Ey yavrum! Allah'tan kork, O sana gereken şeyleri öğretecektir. Allah'ın koyduğu sınırlara dikkat et. Çünkü kim başkasının hakkına riayet ederse, haklarına riayet olunur. Kim ihmal ederse terk olunur.

Ey yavrum! Allah'ın bana nimet olarak verdiği şeylerin benim çalışmamla değil, ancak Latîf olan Allah'ın tedbiriyle olduğunu bil.

HER HAK SAHİBİNE HAKKINI VER!

Ey yavrum! Sana gelen hayır ancak Allah'a itaatin ile, senden kaçan hayır ise ancak senin masiyetin sebebiyledir.

Ey yavrum! Her hak sahibine hakkını ver. Eşinin, çocuğunun ve akrabalarının senin üzerinde hakları var, onların haklarını ver. Kendinde gaflet bulursan kabri hatırla ve ölümün yakın olduğunu bil. İşlerinde tedbirli ol ve infak ederken saçıp savurma ki; insanlara muhtaç duruma düşmeyesin. Ayrıca malı korumak da dinin emrettiği şeylerden olup varislerini zengin olarak bırakman, onları insanlara muhtaç durumda bırakmandan daha hayırlıdır.

Ey yavrum! İş en nihayetinde sana bağlı. İyi çalış ve benim senin hakkındaki zannımı boşa çıkarma. Rabbimden senin için ilim ve amelde muvaffak olmanı diliyor ve seni Allah'a emanet ediyorum. Güç ve kuvvet ancak yüce ve azim olan Allah'a aittir." ۞

KUR'ÂN'DA DİN HÜRRİYETİ

"Dinde zorlama yoktur. Çünkü doğruluk sapıklıktan iyice ayrılmıştır. O hâlde, kim tâğûtu tanımayıp Allah'a inanırsa, kopmak bilmeyen sapasağlam bir kulpa yapışmıştır. Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir." (el-Bakara, 2/256)

Bu âyet-i kerime İslâm'ın önemli kaidelerinden birisidir. Herhangi bir kimsenin İslâm'a girmesi için zorlanmasını İslâm katiyen caiz görmez. Ayrıca herhangi bir kimsenin Müslüman bir kimseyi İslâm'dan çıkarmak için zorlamasına da müsamaha göstermez. Çünkü kalpler ve akıllar yalnızca Allah'a aittir ve hidayeti de ancak O verir.

Allah insana cüz'î irade, yani insanın kendi isteği doğrultusunda kullanabileceği karar alma yetkisi vermiş ve onu hür yaratmıştır. İnsanı hür yarattığı, seçme ve istediğini yapma hürriyeti verdiği için yaptıklarından kendisini sorumlu tutmuştur. Hayır yaparsa mükâfatı, günah işlerse, bu durumda da cezayı hak eder.

Zeyd b. Eslem'in babasından yaptığı şu rivayet buna şahittir: Eslem dedi ki: Ben Ömer b. Hattâb'ı Hristiyan bir kocakarıya şöyle derken dinledim: "Ey ninem, İslâm'a gir, selâmet bulursun. Muhakkak Allah Muhammed'i hak din ile göndermiştir." Kadın Ömer'e baktı ve dedi ki: "Ben yaşı ilerlemiş bir kocakarıyım. Ölüm bana pek yakındır." Hazreti Ömer, "Şahit ol Allah'ım!" dedi ve „Dinde zorlama yoktur..." ayetini okudu. ۞

İNANÇLARIN BİR YANSIMASI OLARAK DAVRANIŞLAR

(Maun suresinin tefsiri)

SEFER HASANOV
YİE ÖĞRETİM GÖREVLİSİ

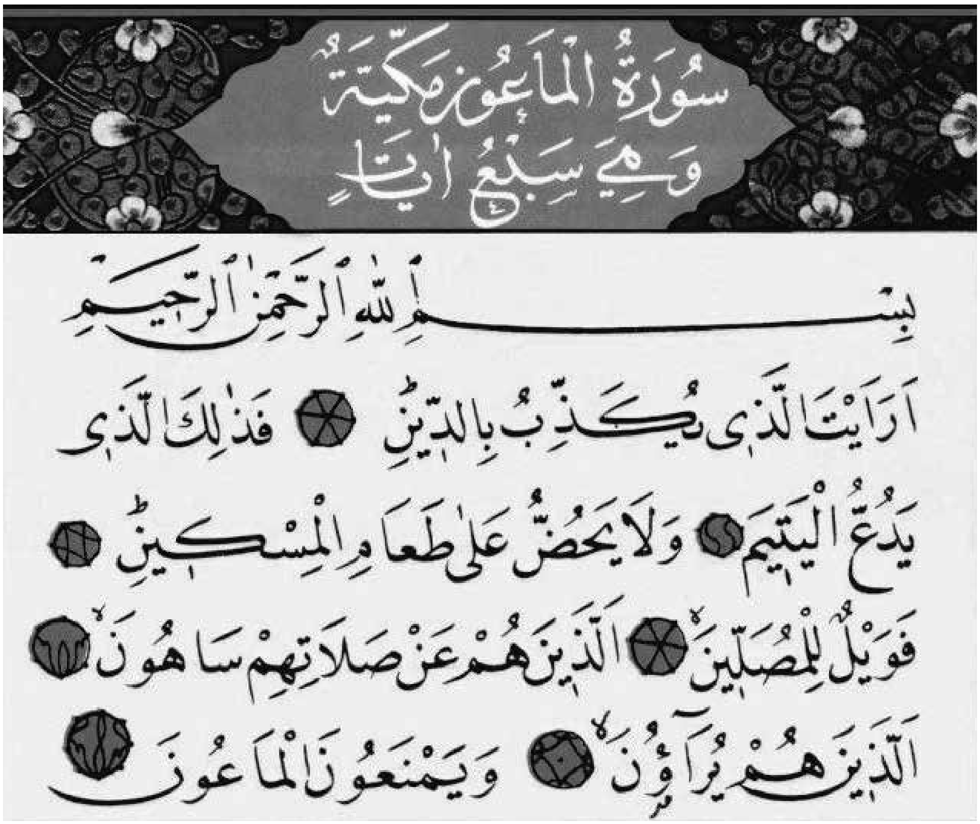

Şüphesiz insanın en temel özelliklerinden biri düşünce ve itikad sahibi olmasıdır. Bu yüzden Kur'ân-ı Kerim'in Mekke dönemi sureleri bilhassa insanın iç ahenginin sağlanması ile ilgilidir. O ilk dönem surelerinde tek Allah'a imanla birlikte diğer en temel konu da iman-amel ilişkisidir. Kur'ân-ı Kerim'in bir çok yerinde, kişinin çeşitli organlarıyla işlediği çirkinlikler yanlış inançların yansımaları olarak ele alınmıştır. Bu konuyu en açık şekilde ele alan surelerden biri de Mâûn suresidir.

Sure, hayret ifade eden "Ahiret'teki ceza ve mükâfatı inkâr edeni gördün mü" sözleriyle başlıyor. Dolayısıyla, ahiret hayatının inkarı, hayret uyandıran ve endişe gerektiren olağandışı tehlikeli bir durum olarak gösterilmiştir. Bu ayette karşılık veya ceza ve mükâfat manasına gelen "din" kelimesi geçmektedir. Mekke döneminde de "din" kelimesi genelde hep o anlamda kullanılmıştır. Daha sonra Medine dönemi ayetlerinde, bu kelime topyekün bir ilahi düzen olarak İslâm kelimesi ile eşanlamlı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bunun nedeni ise, ahiretteki ceza ve mükâfat inancının iman şartlarından biri olan ahiret gününe inancını oluşturmasıdır. Bu inanç ise, her zaman Müslümanları müşriklerden ayırt eden ve kişinin Allah tasavvuru ile doğrudan ilgili olması hasebiyle en önemli hususlardan birini teşkil etmiştir. Müşrikler, Allah Teala'nın varlığı ile yaratma ve rızık verme gibi bazı sıfatlarını kabul etmekle birlikte bu dünyanın sadece bir imtihan yeri olup gerçek hayatın ölümden sonraki hayat olduğunu inkar ederlerdi. Bu yanlış düşünceleri, onların yanlış Allah tasavvurundan kaynaklanıyordu. Hayatın merkezinde kendilerini görüp bu dünyanın bir zevk mekânı olduğuna inanır ve muratlarına erebilmek için başka putlarla beraber Allah'a yalvarır ve kendilerince O'na ibadet ederlerdi. Onlar zenginlik, fiziki güzellik ve sağlık gibi nimetleri kendi yüceliklerinden kaynaklanan birer ilâhî ikram olarak görüp sevinir ve Allah'ı sayarlardı; fakirlik, hastalık ve ölüm gibi olayları ise birer ilâhî intikam sayıp kızar ve Allah'a küserlerdi. Tabii ki, bu batıl davranışları, Allah Teâlâ'nın merhamet ve adalet gibi bazı sıfatlarını tanımamakla birlikte önemli ölçüde ahireti inkâr etmelerinden kaynaklanıyordu. Bunun tasdiki ve sonucuymuş gibi "O'dur ki yetimi şiddetle itip kakar ve yoksulu doyurmaya önayak olmaz" manasına gelen sonraki iki ayette inkâr sahibi kişinin diğer insanlarla ilgili bazı davranışları açıklanmıştır. Kişinin iç alemindeki bozukluk, onun dış dünyasındaki sosyal ilişkilerinin bozukluğuna neden olarak gösterilmiştir. Öyle ki, ilâhî inanç dü-

zenini kabul etmemekten ötürü şefkat ve bakıma en fazla muhtaç olan yetime şiddet uygulamak ve açlık çeken fakire yemek yedirmede hiçbir gayret göstermemek gibi davranış bozuklukları oluşmuştur.

Bu ilk ayetlerden yıllar sonra Medine'de inen devamındaki ayetler, sonuç bakımından ahiret inkârının açık veya gizli olmasının bir önemi olmadığını ifade etmektedir. "Öyleyse, yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, onlar namazlarını ciddiye almazlar, gösteriş yaparlar ve hayra da mani olurlar." mealindeki bu ayetlerden, ahiretteki ceza ve mükâfatın herşeyden önce niyete dayandığı; ayrıca amel bütünlüğü iman bütünlüğüne bağlı olduğundan kişinin davranış çelişkilerinin iman bozukluğundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda Allah'la ilişkinin samimiyetten yoksun ve bozuk olmasının, mutlaka yaratıklarına karşı da kötü muameleye sebebiyet vereceği sergilenmiştir.

Ayetlerde ahiret azabına sebep olarak, namazın önemsenmemesi, oruç ve kurban gibi diğer bazı ibadetlerin gösteriş için yapılması ve imkan olduğu halde insanlara yardımcı olunmaması gösterilmiştir. "Az ve önemsiz bir şey" manasına gelen "ma'n" lâfzından türenen ve Türkçe'ye genelde "hayır" diye tercüme edilen "mâûn" kelimesi, müfessirlerce zekât, su, ateş ve tuz olarak yorumlandığı gibi keser, balta, tencere, kova, iğne, ip ve kibrit gibi eşyanın ödünç verilmesi olarak da yorumlanmıştır. Dolayısıyla ahiret inancı yoksunluğu, insanî ilişkilerde cimrilik olarak baş göstermektedir.

Kalbteki inkâr devam ettiği müddetçe, kötü amellerin de sürekli tekrarlandığını ifade etmek üzere, hayret ifade eden ilk fiil hariç, suredeki bütün fiiller şimdiki zamanda kullanılmıştır. Öyle ki, kul hakkının sürekli ihlâl edilip gözetilmemesi, kesilmeyen açık veya gizli bir inkârın neticesi olarak takdim edilmiştir. Surede, din kisvesi altında olsa bile, şiddet, ilgisizlik, ikiyüzlülük ve cimrilik gibi her türlü kötülüklerin ahiret hayatını tanımamaktan kaynaklandığı vurgulanmış ve gerçek manada ahirete inanan bir kişinin, hem Allah'a hem kullara karşı güzel davranışlar sergilemesi gerektiğine işaret edilmiştir. ۞

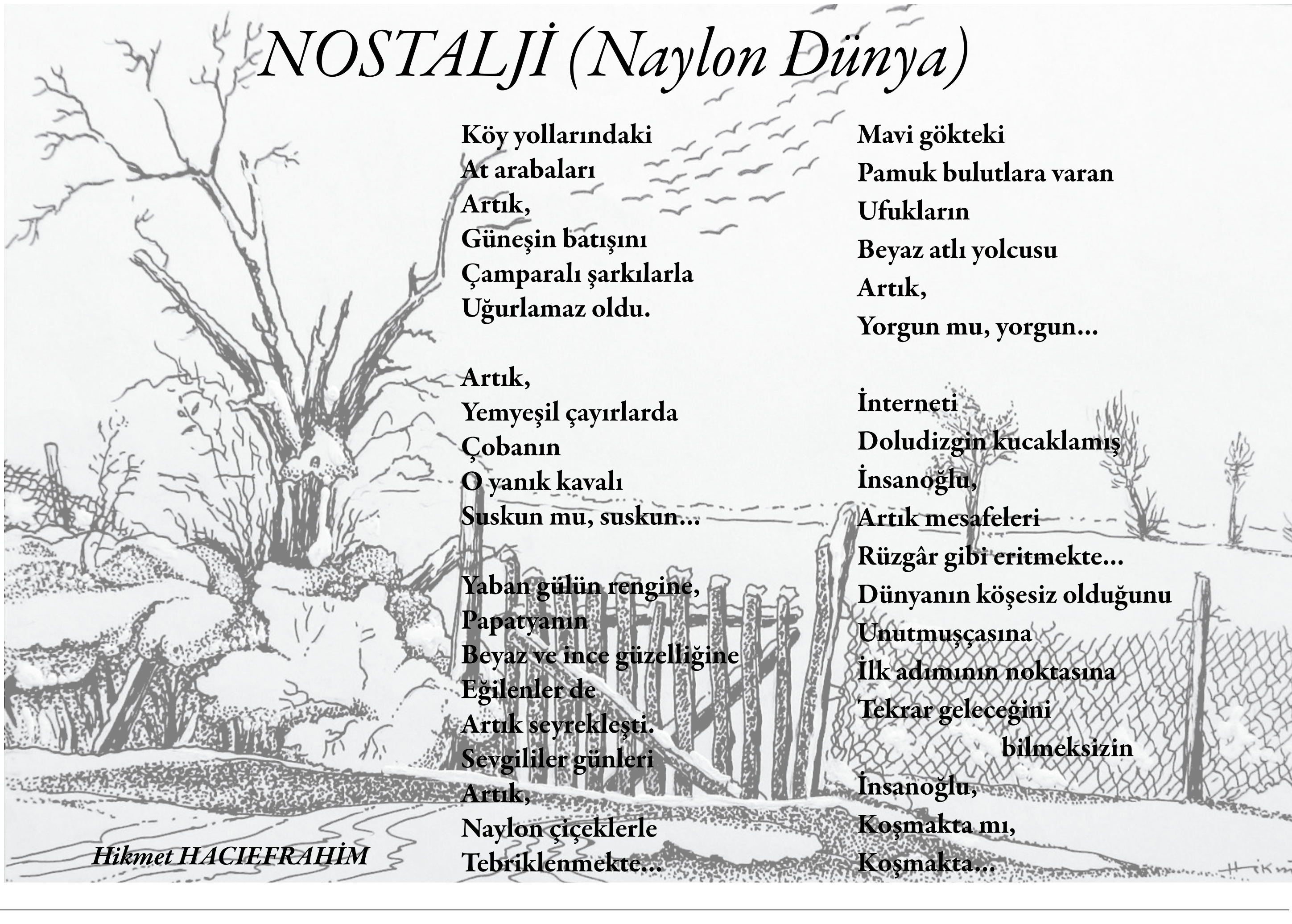

NOSTALJİ (Naylon Dünya)

Köy yollarındaki
At arabaları
Artık,
Güneşin batışını
Çamparalı şarkılarla
Uğurlamaz oldu.

Artık,
Yemyeşil çayırlarda
Çobanın
O yanık kavalı
Suskun mu, suskun...

Yaban gülün rengine,
Papatyanın
Beyaz ve ince güzelliğine
Eğilenler de
Artık seyrekleşti.
Sevgililer günleri
Artık,
Naylon çiçeklerle
Tebriklenmekte...

Mavi gökteki
Pamuk bulutlara varan
Ufukların
Beyaz atlı yolcusu
Artık,
Yorgun mu, yorgun...

İnterneti
Doludizgin kucaklamış
İnsanoğlu,
Artık mesafeleri
Rüzgâr gibi eritmekte...
Dünyanın köşesiz olduğunu
Unutmuşçasına
İlk adımının noktasına
Tekrar geleceğini
bilmeksizin
İnsanoğlu,
Koşmakta mı,
Koşmakta...

Hikmet HACIEFRAHİM

Çocuklar Allah'ı Sorduğunda

Allah nerede?
Allah'ı neden göremiyorum?
Allah kime benzer?
Allah ne kadar büyük?

ÖZKAN ÖZE

Söz konusu çocuklar olduğunda, yetişkinlerin pek aklına getirmediği, basit bir nezaket kuralı vardır: Bir meseleyi izah ettikten, bir konuyu anlattıktan yahut bir soruya cevap verdikten sonra, "Anladınız mı?" diye sormaktansa, "Anlatabildim mi?" demek, çok daha kibarca bir davranıştır...

Ancak çocuklarla konuşurken onların sorularına en doğru cevabı verdiğimizden yahut anlamalarını beklediğimiz bir konuyu yeterince anlatabildiğimizden o kadar eminizdir ki, "Anladınız mı?" deriz. "Anlamadıysanız bir kez daha anlatayım. Ama siz de iyi dinleyin!..."

Eğer ortada anlaşıl(a)mayan bir nokta varsa, bu kesinlikle küçük muhataplarımızın anlama kapasitesinden kaynaklanmaktadır. Yoksa biz, ne de güzel anlatmışızdır!

Sırf bu sebepten olacak, çocuklara Allah'ı anlatmanın, hep zor, çok zor olduğu söylenir. Çocukların anlama kapasitelerinin henüz bu tür bir konunun kavramlarını yahut böyle bir sorunun cevabını idrak edecek derecede olgunlaşmadığı buyrulur. Meselâ, genellikle Batı referansları ile konuşmayı mesleklerinin bir icabı gören pedagoglar, soyut ve somut düşünce gibi birtakım kavramların, belli yaş eşiklerinden geçildikten sonra ancak geliştiğini söylerler vs.

Çocuklar Allah'ı sorduklarında onların sadece akıllarına hitap eden bir dil ile cevap vermeye kalkarsak, asla meraklarını tam olarak gideremeyiz.

Çocuklar için yazan bir yazar olarak, ama daha da öncesi iki çocuk babası bir yetişkin olarak ben de bilirim; süt çocuğuna külbastı verilmez...

Fakat bu, en klişe tabir ile madalyonun bir yüzüdür. Ve öteki yüzde anne, baba, eğitimci, hoca, pedagog yahut yazar bütün yetişkinlerin, samimiyetle cevaplaması gereken tek bir soru vardır:

"Anlatabildik mi de anlamadılar?"

ÇOCUKLAR NEDEN SORU SORARLAR?

Neden soru sorarız? Öğrenmek için! Peki, ama neden öğrenmek isteriz? Bunun, merakımızı gidermenin dışında pek çok farklı sebebi olabilir.

Çocuklar ise çoğunlukla bir soru sormanın en fıtrî gerekçesiyle, sadece merak ettikleri için sorarlar. Yanınıza gelip, "Gökyüzü neden mavi?" dediklerinde, gökyüzünün neden maviye boyanmış olduğunu anlamaktan başka dertleri yoktur. Gökyüzünün neden mavi olduğunu bilmenin, kendilerine bir fayda sağlayıp sağlamayacağı da umurlarında değildir. Bu, onların dünyasında merak edilmeye ve cevap aramaya fazlası ile değecek bir sorudur çünkü. Tek amaçları, gökyüzünün neden mavi olduğunu; daha doğrusu, onu kimin mavi renge boyadığını öğrenmektir...

Tıpkı karşınıza dikilip "Ben Allah'ı neden göremiyorum?" dediklerinde, gerçekten de Allah'ı merak ettikleri ve görmek istedikleri için soruyor olmaları gibi.

ÇOCUKLAR ALLAH'I KALPLERİYLE DE SORARLAR

Çocuklar Allah'ı sorduklarında onların sadece akıllarına hitap eden bir dil ile cevap vermeye kalkarsak, as-

la meraklarını tam olarak giderememeyiz. Çünkü çocuklar, Allah'ı sadece akılları ile değil kalpleriyle de sorarlar.

Onlara akıllarının tartabileceği cevaplar vermek konusundaki titizliğimizi, kalplerini incitmeyecek ve şefkatle okşayacak bir dil kurma konusunda da göstermeliyiz.

İncitici bir cevap, onların Rableri hakkında kim bilir hangi duygularla ve ne büyük ümitlerle sordukları soruları, bir çivi gibi akıl ve kalplerinin derinliklerine çakmaktan başka bir işe yaramaz. Peki o çivi oradan ne zaman çıkar? Acaba çıkar mı, yoksa çakılı kaldığı yerde paslanıp kalır mı?

Bana göre çocuk kalbini en incitici cevap "Sen şimdi bu konuları anlamazsın, hele biraz daha büyü o zaman sorarsın" tarzı cevaplardır. Böyle bir cevaba maruz kalan çocukların gözlerindeki üzüntü ve hayal kırıklığı ile birlikte tuhaf bir şaşkınlık da görürsünüz.

Bu, "Sorusunu sorabildiğim bir şeyin cevabını neden anlamayayım?" şaşkınlığıdır!

Cenâb-ı Hak, kimsenin aklına cevabını anlayamayacağı bir soruyu getirmez diye düşünüyorum. Hele çocukların hiç getirmez.

Çocuğunuz "Her şey bir yerlerde, peki, ama Allah nerede?" diye ilginç bir soru ile karşınıza dikildiyse, Allah'ın mekândan münezzehiyetine dair mühim bir iman dersini, -elbette bir ilâhiyat fakültesi öğrencisinin bilmesi gerektiği kadarı ile değil- alacak ve anlayacak akıl ve kalp olgunluğuna gelmiş demektir. Eğer ona verecek bir cevabınız yoksa, o çok incitici cevap yerine, ne olur, sadece "Bilmiyorum!" deyin. "Bilmiyorum ama bunun bir cevabı var; hem senin için, hem de kendim için öğreneceğim."

Bu, ne onun gözündeki kıymetinizi aşağıya çeker, ne otoritenizi sarsar, ne de kalbini yaralar. Sorduğu sorunun bir cevabını öğrenemese de, bir cevabı olduğunu öğrenmiş olur.

ÇOCUKLAR MÜMİNDİR

Nebi Efendimizin (s.a.s.) "Her çocuk İslâm fıtratı üzerine doğar" hadisini burada bir kez daha hatırlatarak şunu söyleyebiliriz ki, çocuklar, Rablerini anlamak konusunda, yetişkinlerden çok daha avantajlı bir konumdadırlar.

Çok erken yaşlardan itibaren Allah'a dair sorular sormaları, büyük bir merak ile Rablerini tanıma ve öğrenme gayreti içine girmeleri, aslında bize bunun işaretini fazlası ile vermektedir.

Çocuklar "Allah nerde?", "Allah'ı neden göremiyorum?", "Allah kime benzer?", "Allah ne kadar büyük?" gibi soruları ile muhatap olduğunuzda, karşımızda, Allah'a zaten şeksiz şüphesiz iman eden bir mümin olduğunu göz önünde bulundurarak cevap vermeliyiz...

Karşımızda küçük müminler vardır ve evet bu sorular, kesinlikle münkirâne sorular değildir. "Hâşâ! Sümme hâşâ!" ile başlayan cevaplarla onların üzerine abanıp ürkütmeyin...

Biz yetişkinlerin, çocukların sorularına cevap verirken, endişe etmesi gereken en önemli nokta, çocukların zaten Rablerini tanıyan ve seven kalplerine zarar vermemek olmalıdır...

ÇOCUKLAR SORULARINI UNUTMAZ

Soru soran bir çocuğu susturabilirsiniz. Ama sustu diye sorusunu unuttuğunu zannetmeyin. Ayağınıza bir diken batsa, o dikeni oradan çıkarana kadar unutabilir misiniz?

Çocuklar sorularını unutmazlar. Sadece iyi bir cevap alamadıkları için sormaktan vazgeçerler. Soru ise sorulduğu yerde durur, ama cevabı bekleyen yer, kocaman bir boşluk olarak kalır. Ve ilerleyen zaman içinde, o boşluğun üzeri bir yığın gereksiz şey ile kaplanır. Zihin, üzeri çer çöp ile kapatılmış yüzlerce çukurla dolu bir orman halini alır.

Kim o ormanın tekin bir yer olduğunu söyleyebilir ki artık?

Çocukların sorularını ağızlarına tıkarsak, akıl ve kalpleri tekinsiz bir sorular ormanına döner... Ve isteseniz de istemeseniz de çocuğunuz, o ormanda tek başına yürüyecektir.

KUL HAKKI

Kul hakkı, insanın sahip olduğu hakları demektir. Kutsal kitabımız Kur'ân-ı Kerim kul hakkı üzerinde önemle durmaktadır. Allah'ın emir ve yasaklarının hemen hemen dörtte üçü kul hakkı ile ilgilidir. Bu sebeple, Allah'a kulluk, yalnızca belli ibadetleri yerine getirmek değil, aynı zamanda insan haklarına da büyük saygı duymaktır. Aksi takdirde insanların bir arada kardeşçe yaşamaları mümkün olmaz. Toplumun kaynaşması, kötülüklerden uzak, kardeşçe yaşayışın sağlanması için kul haklarına saygılı olmak o kadar önemlidir ki, Allah her türlü günahı affettiği halde, kul hakkını affetmiyor. *İhanet etmek, utandırmak, küçümsemek, mala ve cana zarar vermek, alış verişte aldatmak, dargın durmak, iftira etmek, arkasından konuşmak, laf taşımak, dedikodu yapmak, anarşi çıkarmak, dinî değerlere saygısız davranmak* kul hakkını zedeleyen davranışlardandır.

İnsan haklarını gözetmeyenler hakkında Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Sorumluluk, ancak insanlara zulmedenlere ve yeryüzünde haksız yere taşkınlık edenlere aittir. İşte böylelerine acı bir azap vardır."*** (eş- Şura, 42/42)

Peygamberimiz (s.a.s.) de: *„Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez ve onu zalime teslim etmez. Kim kardeşinin yardımında bulunursa Allah (c.c.) da ona yardım eder. Kim bir müslümanın sıkıntısını giderirse, Allah da onun kıyamet günündeki sıkıntılarından birini giderir. Kim bir müslümanın ayıbını örterse, Allah da kıyamet gününde onun ayıplarını örter."* (Buhârî, Müslim)

İSMAİL SAMUİL OLDUĞUNDA

CEMAL HATİP

İSMAİL'İN DOĞDUĞU GÜN, babası onu kucağına alıp sağ kulağına ezan, sol kulağına da ikamet okumuş, sonra da "senin adın İsmail" demişti. O günden sonra, kendisini bildi bileli o İsmail idi. Annesi, babası, kardeşleri, arkadaşları, komşuları ve hatta köydeki yabancı hemşire dahi onun İsmail olduğunu bilirdi.

Gel zaman, git zaman İsmail okula gidecek yaşa geldi, o da her normal çocuk gibi okula başlayacaktı. Ve gün gelip çattı... Heycanlıydı, çünkü okuldaki ilk günü olacaktı. Ders yılının ilk gününde babası onu okula götürdü ve beraberce müdürün yanına çıktılar.

Müdür orta yaşlarda, irice bir adamdı ve ilk bakışta sert biri olduğu anlaşılıyordu.

- Geçin oturun, diyerek oturacakları yeri gösterdi. Öğrencinin adı, baba adı ve soyadı nedir?

- Samuil Andreev Küçükov, diye cevap verdi İsmail'in babası.

Küçük İsmail birden bire babasına dönerek hayretler içinde bakındı. Kimdi o Samuil? Hani babası okula onu yazdıracaktı? Nereden çıktı bu Samuil şimdi?

Hafifçe babasına yaklaşarak fısıldadı:

- Baba, beni de okula yazdıracaksın değil mi?

Babası şefkatle ona baktı ve hiç bir şey demeden "evet" manasında başını salladı. İşlemleri tamamlayarak biraz sonra oradan kalkıp çıktılar.

İsmail huzursuz olmuştu, hafiften ağlamaya başlamıştı. Ne kadar beklemişti bu günü! Ne kadar mutlu olmuştu arkadaşlarıyla beraber okula gidecek diye! Ve şimdi babası onu değil de Samuil'i yazdırmıştı okula!

Onun bu halini gören babası, okuldan çıkar çıkmaz, ona doğru eğilerek hafif bir sesle:

- İsmail'im, seni yazdırdık ya oğlum, ağlama!

Küçük İsmail anlayamıyordu olup biteni... Nasıl olur, kendisi de duydu ya işte... Samuil demişti babası. Dünyası alt üst bir şekilde eve vardılar. O akşam İsmail ilk defa ikinci bir isminin olduğunu fark etmişti. Birincisi, kendi sevdiği ve herkesin kullandığı isim, ikincisi ise başkalarının ona dayattıkları ve hiç kimsenin onu bu isimle tanımadığı yeni isim: Samuil.

İsmail, daha ilk günden hiç sevmemişti bu ismi. Gerçi, bir "u" harfi farkı vardı iki isim arasında, lâkin gene de bu isim onun değildi!

Okulun ilk gününde tanıdığı bütün arkadaşları orada idi. Lâkin kimse kimseyi tanımıyormuş gibi, herkes yeni bir isim söylüyordu ve yanındakilere bunu ezberletmeye çalışıyordu.

Gel zaman, git zaman İsmail dördüncü sınıf öğrencisi olmuştu. Okulda herkes onun yeni ismini öğrenmişti artık, okul hademesi olan kadın dahi Samuil diyordu. Ancak okuldan çıkar çıkmaz herkes eski ismine ve cismine döner, Alöşa-Ali, Kıdra-Kadriye ve Samuil-İsmail oluverirdi. Ara sıra bazı kazalar olmuyordu değil...

Bir gün teneffüs vaktinde okulun bahçesinde büyük söğüt ağacı-

nın altında bulunan çeşmeye gitmişti "Samuil". Su içiyordu. Birden bire bahçenin diğer tarafından arkadaşı: "İsmaiiiil" diye seslendi ve kendisine doğru el sallamaya başladı.

O da "Ne vaaar" diye cevap verdi. O anda ensesine iki tokat yedi. Arkasında kimin olduğunu fark edemeden, iki güçlü el onu kulaklarından tutup müdürün odasına doğru sürüklemeye başladı.

Ne oluyordu? Nerede hata etmişti küçük "Samuil"?

Aslında müdür odasına götüren okul müdürünün ta kendisi idi. Az sonra odasına iki üç öğretmen daha gelmişti. Aralarında İsmail'in -pardon "Samuil" olacaktı- öğretmeni de vardı. Zavallı kadın, şefkatli bir şekilde İsmail'e doğru bakıyordu, belli ki o da inanamıyordu İsmail'in bu kadar büyük bir suç işleyeceğine!...

Sahi, ne idi? Az sonra müdür İsmail'e dönerek sordu:

- Neymiş senin ismin bakalım?

İsmail:

- Samuil, muallim yoldaş!

- Yoo, başka ismin de varmış sanki. Arkadaşından duydum. E, ne imiş o ismin bakalım, bir kere senden de duyalım.

İsmail ağlayarak:

- Ama öğretmenim, ben bir şey demedim, arkadaşım çağırdı, benim suçum yok...

Müdür sinirli bir şekilde önündeki masaya iki elle vurarak yalancı bir şefkat ile İsmail'e yaklaştı:

- Oğlum, madem ismini biliyorsun, neden o zaman seni başka bir isimle çağıran arkadaşına cevap veriyorsun? Bu akşam babana söyle de yarın okula gelsin, bir de ona soralım bakalım senin ismin ne imiş?

Ertesi gün İsmail'in babasi okula gelmemişti. Korktuğundan değil, tabii ki, işi gücü vardı, çalışıyordu. Onun yerine İsmail'in dedesi gelmişti. Yarım saat müdürün odasında kaldıktan sonra çıktı. Bu arada İsmail meraktan ölecekti, acaba müdür dedesine ne demişti? Eve giderken dayanamayıp sordu:

- Dedeciğim, müdür yoldaş sana ne dedi?

Dedesi gülerek cevap verdi:

- Aferin, Arif yoldaş! Maşallah! Torunun asıl ismini unutmamaş, dedi...

MÜSLÜMAN OLMAYAN KİMSELERE, SELÂM VERMEK CAİZ MİDİR? "ONLARA SELAM VERMEYİNİZ..." ANLAMINA GELEN HADİSİ NASIL ANLAMAK GEREKİR?

Selâm, emniyet, huzur, selâmet, sağlık, barış, rahatlık ve kurtuluş gibi manalara gelse de, asıl mânâsı duadır. Bu sebeple "Selâm vermek, Müslüman bir kimseye yapılacak en güzel duadır" denmektedir. Fıkhî açıdan baktığımızda, selâm vermek sünnet, almak ise farzdır. Çünkü Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır: ***"Size bir selâm verildiği zaman, ondan daha güzeliyle veya aynı selâmla karşılık verin. Şüphesiz Allah, her şeyin hesabını gereği gibi yapandır."*** (en-Nisa, 4/86)

Buna göre müslüman olmayan kimselere "Selâmün aleyküm" demek suretiyle selâm vermek câiz değildir. Çünkü bu Müslümanlara has bir duadır. Kaldı ki aynı selâmla karşılık vermeleri da beklenemez. Bundan dolayı yukarıda zikredilen *"Onlara selam vermeyiniz..."* hadisini böyle anlamak gerekiyor.

Bununla birlikte müslüman olmayan kimselere "selâm" vermek yerine "merhabalar, günaydın, iyi akşamlar" gibi başka bir ifadeyle selamlaşmakta hiç bir beis yoktur, aksine, güzel bir davranıştır.

Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır: ***"Allah, sizi, din konusunda sizinle savaşmamış, sizi yurtlarınızdan da çıkarmamış kimselere iyilik etmekten, onlara âdil davranmaktan men etmez. Şüphesiz Allah, âdil davrananları sever."*** (el-Mümtehine, 60/8)

EĞRİDERELİ HASAN VEHBİ EFENDİ (D. 1870 - Ö. 1956)

Muhterem eşi Hayriye Rodoplu ile

BASRİ ZİLABİD ÇALIŞKAN

(Geçen sayıdan devam)

KİŞİLİĞİ

Hasan Vehbi Efendi, rivayet olunduğuna göre, daha ana rahminde iken ağlamış, bunu duyan annesi "efendi olasın oğlum" diye dua etmiştir.

İstanbul'daki uzun talebelik yıllarını Sultan II. Abdulhamid zamanında geçirmiş Hasan Vehbi Efendi hiçbir siyasi işle meşgul olmamıştır. Devrin Tercüman-ı Hakikat, Sabah, İkdam gibi meşhur gazetelerini takip etmiş, padişah aleyhinde olan hareketlerden haberdar olmuştur. Cisr-i Mustafa Paşa'da müftü bulunduğu sırada II. Meşrutiyet ilân olunmuş, İttihat ve Terakki Cemiyeti ile Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nın durumları ile alâkalanmaya başlamış, fakat yine de ömrü boyunca hiçbir siyasi partiye girmemiştir. Mustafa Paşalı olması hasebiyle feylesof Rıza Tevfik, hemşerisi ittihatçı Talat Paşa, Edirne mebuslarından meşhur hatip Mehmet Şerafettin Aykut ve Mehmet Faik Kaltakkıran ile keza Edirne'nin sayılı tüccarlarından Hafız Ağa ile samimî münasebetleri olmuştur. Her partiden temiz gördüğü kimselerle memleket hayrına fikir alışverişinde bulunduğu, saygınlığından yararlanmak isteyenlere alet olmadığı, milli seciyelerini nazar-ı itibara alarak ona göre hareket ettiği nakledilmektedir.

Ailecek Balkan Harbinin ızdırap ve çilesini yaşamış, Allah aşığı, yüksek ahlâk sahibi bir zattır. İlkokuldan itibaren bütün hayatını din ilimlerini tahsil ve sonrasında tedris, telkin, ikaz ve irşadla geçirmiştir. Görev yaptığı Kırklareli halkı kendisine "Koca Müftü" lakabını takarak gönlünde beslediği muhabbeti böylece izhar etmiştir.

Büyük oğlu Re'fet Rodoplu, pederi için "Heybet, seyret ve suret sıfatlarını haiz olup orta boylu idi. Gençliğinden beri gözlük takar, baston taşır, tütün içmezdi. Mücessem-i ahlâk ve fazilet bir zat-ı sıfat idi. Çok derin ve emsalsiz dinî kültüre sahip idi. Bir tarikata intisabı yoktu." demektedir.

Dünyaya rağbeti olmayan, ilme âşık, hadis, kelâm, fıkıh, mantık, bedî ve beyân ilimlerine vâkıf olan Hasan Vehbi Efendi'nin tek ideali İslâm dininin yükselmesine hizmetten başka bir şey olmamıştır. Telif edilmiş eseri yoktur. Fakat söz olarak yaptığı telkinler, nesilden nesile intikal edecek derece ve kıymettedir. Kendisinden özel ders okumak isteyenlere Fahreddin Râzî'nin Mefâtihu'l-Gayb'ı, İbn-i Kesir'in Tefsir-i Kebir'i, Mevlâna Celâleddin Rûmî'nin Mesnevi'si gibi klasik İslam eserlerini okutmuştur.

Hayatının son yıllarında karaciğer yetmezliği sebebiyle vuku bulan kaşıntı ızdırabına karşı her türlü sağlık tedbirine başvurmuş, buna rağmen bir defa olsun üzüntü izhar etmemiş, adeta bunu Allah'ın bir lütfu gibi karşılayarak devamlı şükür halinde olmuştur. Vasiyet olarak sadece, sahip olduğu kitapların onları anlayan ahlaklı âlimlere verilmesini istemiştir.

HİZMETLERİ

Hasan Vehbi Efendi, medrese talebesi iken İskeçe kazasının Okçular köyüne Ramazan hocası olarak gidiyormuş. Müftü olarak görev yapmaya başladıktan sonra görevli olarak bulunduğu Mustafa Paşa, Eğridere, Kırcaali ve Eski Zağra kasabalarından başka Müslümanların yoğun olarak yaşadığı Filibe'ye bağlı Kuklen köyünde ve Filibe Murad Hüdavendigar camiinde de vaaz-u nasihatte bulunmuştur.

Birinci Dünya Harbi yılları ve sonrasında kendisi Eğridere Müftüsü iken bölgesinde meydana gelen zulüm ve işkenceleri şahsi dostluğu bulunan Ethem Ruhi Balkan, Zümrezade Şakir, Salim Nuri Dağlı gibi milletvekillerine iletmekle kalmıyor, Başbakan Radoslavov ile de temasa geçip fenalık yapanlara karşı Müslüman halkın hukukunu koruyordu.

İstanbul'da Birinci Dünya Savaşı'nda Cihad-ı Mukaddes ilân edildiğinde halktan yardım maksadıyla topladığı beş bin sarı lirayı mesafe olarak yakın olan Osmanlı'nın Gümülcine konsolosuna götürmüş, ancak konsolostan "Siz artık Bulgaristan sınırları içerisindesiniz, bu yardımları ben alamam, Sofya elçiliğine götürmeniz gerekir" tarzında bir cevap alınca, her türlü eşkıyanın kol gezdiği o dönemde patika yollardan Sofya'ya ulaşmış, emaneti Osmanlı'nın Sofya Elçisi Fethi (Okyar) Beye teslim etmiştir.

Allah mekânını cennet eylesin!

ŞEHÂBEDDİN PAŞA CAMİİ

AYDIN ÖMEROV
YİE ÖĞRETİM GÖREVLİSİ

Filibe şehrinin güneyinde, Meriç nehrinin kıyısında şehrin aşağıki mahallelerinden birinde yer alan ve bugün daha ziyade İmaret Camii olarak bilinen tarihî eser, 1444-45 yıllarında Sultan II. Murad döneminde Rumeli beylerbeyi Lala Şahin Paşa'nın oğlu Şehâbeddin Paşa tarafından yaptırılmıştır. Cami, halk arasında Meriç ve Türbeli Cami olarak da bilinmektedir.

Şehâbeddin Paşa Camii, II. Beyazıt döneminde etrafında avlu yapılarak imarethane haline getirilmiştir. Külliye halindeki bu eser, cami, aşevi, imaret, türbe, mektep, medrese ve hayvanlar için ahırdan oluşmaktadır. Müslüman yolcuların ibadethanesi olarak bilinmiş ve asırlarca yolcuların uğradığı mekân olarak hizmet vermiştir.

Şehâbeddin Paşa külliyesi, Balkanlar'ın en büyük zaviyeli cami tipini teşkil etmektedir. Külliye içersinde 12 hücreli bir medrese bulunmakta bu medrse Osmanlı döneminde XV-XVI. yüzyıllarda Bulgaristan topraklarında bulunan en büyük eğitim binalarından biri olarak görev yapmıştır. 93 Harbi olarak biline 1877-1878 Rus-Türk Savaşı sonrası medresede eğitim faliyetleri son bulmuş ve bir dönem savaş mağduru Müsüman ailelerine konaklama yeri olarak hizmet vermiştir. 1928 yılındaki büyük depremde hasar gören yapılardan bir tanesi olmuştur. Bunu fırsat bilen idare zedelenen kısımları yıkarak tarihe karışmasını sağlamıştır.

Şehâbeddin Paşa Camii, ters "T" veya zaviye tipi cami planına sahiptir. Harim orta sahında iki yan kanatlarda birer kubbe ile örtülüdür. Orta sahınlardaki kubbelere geçişler mukarnaslı tromb, yan kanatlardaki kubbelere geçişler ise pandantiflerle sağlanmıştır. Minaresi kendisine has özel bir tuğla işçililği ile yapılmıştır.

Zaman içersinde bazı restorasyonlar geçiren cami, 1634 yılında Mustafa Ağa tarafından onarılmıştır. 1970 yıllarında Kültür Bakanlığı tarafından genel olarak restore edilmiştir. Komünist döneminde restore edildikten sonra arkeoloji müzesi olarak kullanılmak istenmiştir. Bu yüzden cami bahcesine Roma ve Bizans dönemlerine ait bazı mermer taşlar getirilmiş ve müze şekline sokulmaya çalışılmıştır.

Caminin tarihî kitabelerinden bir tanesi Şair Siret tarafından 1834-35 yıllarında yazılmıştır. Tarihî kitabe bir dönem kayboduktan sonra bugün Filibe Arkeoloji Müzesinde bulunmaktadır. Dört satırlık inşa kitabesi ise Filibe Müftülüğünde korunmaktadır. Kitabenin son satır kısmı kırık ve kayıp olmasına rağmen, genel olarak kitabede bânînin kim olduğu okunabilmektedir.

Cami avlusunda Şehâbeddin Paşanın türbesi caminin güneydoğusunda bulunmaktadır. Şehâbeddin Paşa adına yaptırılan bu türbre 15 yüzyılda inşa edilmiştir. Sekizgen planlı olan türbenin içerisinde mermer bir lahit bulunmaktadır. Ayrıca cami avlusunda Osmanlı dönemine ait onlarca çok değerli kitabe ve mezartaşı bulunmaktadır.

Cami, devamlı namaza açık olup Filibe Müftülüğü ve Cemaat-i İslâmiye Encümeni tarafından idare edilmektedir.

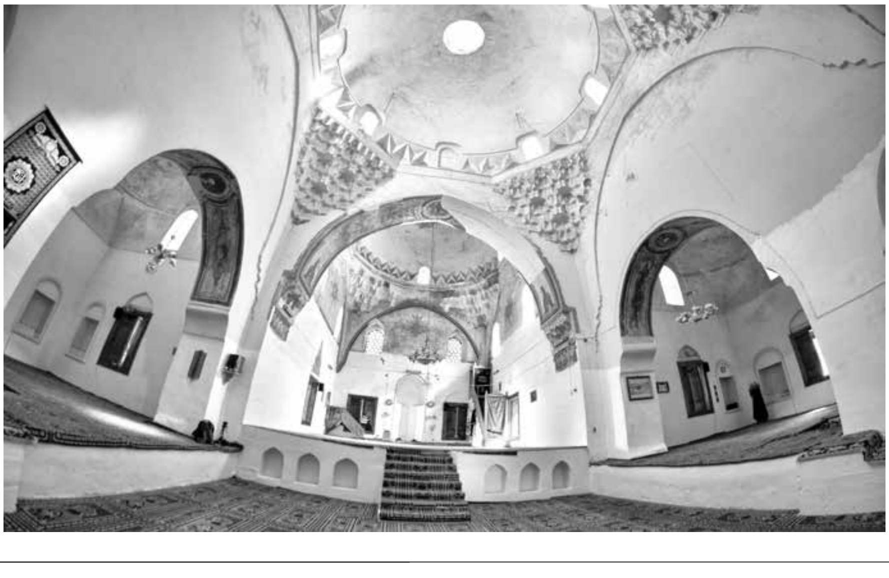

BAŞMÜFTÜMÜZ DOBRİÇ BÖLGESİNDE İMAMLARLA BULUŞTU

Dobriç Bölge Müftülüğü kadrosunda görev yapan imamlarla toplantı yapıldı. Toplantının resmi konukları arasında Başmüftü Dr. Mustafa Hacı ve heyeti de vardı.

Toplantıda Bölge Müftüsü Bilâl Darcan, imamların bir yıllık faaliyetleri ile yaz Kur'ân kursu çalışmalarını analiz etti. Başmüftü Dr. Mustafa Hacı, bölgedeki imamaları hizmetlerinden dolayı tebrik etti ve Başmüftülüğün gelecekteki faaliyetlerinin temel amaç, görev ve önceliklerini anlattı. Toplantıda hazır bulunan Başmüftü Yardımcısı Ahmed Hasanov ise imamlara görevleri esnasında destek olmaya hazır olduğunu belirterek, gelecekte kendileriyle daha sık görüşme dileğinde bulundu.

TÜRKİYE DİYANETİNDEN ÜST DÜZEY HEYET BULGARİSTAN'I ZİYARET ETTİ

Kasım ayı ortalarında Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığından Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı Dr. Ekrem Keleş ve Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Hasan Kâmil Yılmaz Bulgaristan'ı ziyaret ettiler. Üst düzey misafirler iki günlük Filibe, Şumnu, Razgrad, Rusçuk, Plevne ve Sofya ziyaretleri esnasında Başmüftülük, bölge müftülükleri ve dinî okullara uğrayıp oralarla ilgili bilgiler aldılar, fikir teatisinde bulundular.

Sofya'da Başmüftülük binasında gerçekleşen görüşme esnasında misafirleri karşılayan Başmüftü Dr. Mustafa Hacı ile birlikte Yüksek İslâm Şura Başkanı Vedat S. Ahmed, Başmüftü Yardımcısı Ahmed Hasanov ve Genel Sekreter Celâl Faik de görüşmede hazır bulundular. Görüşme esnasında kurumlar arası iyi ilişkiler değerlendirildi, Başmüftülüğün bazı projelerinden bahsedildi.

SARIKOVANLIK CAMİSİNE HAKARET

Varna ilinin Dılgopol ilçesine bağlı 2000 nüfuslu Türk köyü Sarıkovanlık (Medovets) camii çirkin saldırı ve hakarete uğradı. Kasım ayı başlarında köy halkı, cami duvarında "Türklere Ölüm" yazısı ve giriş kapısına yakın bir ağaçta asılı domuz kafası ile karşılaştı.

DİNÎ OKULLARIN ÖĞRETMENLERİ TOPLANTISI YAPILDI

Başmüftülük Eğitim Dairesi öncülüğünde Yüksek İslâm Enstitüsü ve üç İmam Hatip Lisesi idarecileri ve eğitim personelinin katılımıyla iki günlük çalışma toplantısı 11-12 Kasımda Mestanlı'da gerçekleşti.

Toplantı esnasında okulların bazı sorunları, yeni eğitim yasasının doğurduğu yenilikler, bunlara göre ders müfredatı ve kitaplarının hazırlanması değerlendirildi. Bu konularda Başmüftülük nezaretinde çalışacak bir komisyon oluşturuldu.

AZERBAYCAN BÜYÜKELÇİSİ BAŞMÜFTÜLÜK MAKAMINI ZİYARET ETTİ

Başmüftü Dr. Mustafa Hacı, Azerbaycan'ın Sofya Büyükelçisi Nargiz Gurbanova'yı makamında kabul etti. Görüşme samimi bir havada geçti. Büyükelçi Gurbanova, Başmüftüye geleneksel Azerbaycan motifli el dokuması halı ve Azerbaycan'da bulunan camilere ait fotoğrafların yer aldığı bir albüm armağan etti. Görüşme, başkent Sofya'da bulunan Kadı Seyfullah Efendi Caminin ziyaret edilmesiyle sona erdi.

Брой 12 (264)
ДЕКЕМВРИ 2016
Година XXIV

ISSN: 1312-9872

Издател
МЮСЮЛМАНСКО ИЗПОВЕДАНИЕ
Главно мюфтийство

Вид издание
Месечно, периодично

Главен редактор
Редакционна колегия

Технически редактор
Салих М. ШАБАНОВ
s.sabanov@grandmufti.bg

Контакти
София 1000
ул. „Братя Миладинови“ 27
Списание „Мюсюлмани“

Представителства
Мюсюлмански настоятелства
Районни мюфтийства

Online
www.grandmufti.bg
muslumani@grandmufti.bg

Печат:
Sky Print

Абонаментни цени
Годишен: 24,00 лв.
Шестмесечен: 12,00 лв.
Тримесечен: 6,00 лв.

Мюсюлмани!
Да четем, да научим и други да четат...

Още една година си отива и сме в навечерието на нова. Правим равносметка на приключващата, за да се подготвим и да планираме нещата си за идната година. Списание „Мюсюлмани“ и отрочето му „Хилял“ са на същата вълна.

В този брой акцентираме на човешките права и осъзнаваме, че в основата на този проблем стоят образованието и възпитанието, сиреч четенето, знанието и науката. Вярваме, че мюсюлманите в България с четене, учене и обучаване ще постигнем много неща по отношение на придобиването и упражняването на правата ни, особено на тези, които ни касаят като малцинство.

Затова желаем всеки месец да посетим всяко мюсюлманско семейство, да почукаме на вратата им и да им кажем: „Селямун алейкум, ние сме гости, ще ни приемете ли? Носим ви хабер от недалечното!...“ Но за съжаление, това все още е невъзможно. Не всеки мюсюлманин ни открехва вратата си или ние не почукваме на тяхната врата! Елхамдулиллях, все пак няколко хиляди домове и джамии ни очакват с отворени врати и ние всеки месец сме техни гости. Скъпи читатели, това става възможно с вашата отзивчивост. Благодарим ви от сърце!

Живеем в трудни времена... Борим се с проблеми от икономическо, социално, политическо и религиозно естество. В мюсюлманската общност се наблюдава умора, униние и огорчение. Сякаш губим това, което вчера сме спечелили. Болката ни е да не изгубим и идентичността си. Нямаме нито наше радио, нито телевизия, дори и един вестник нямаме. При тези трудни условия МЮСЮЛМАНИ и ХИЛЯЛ ни обнадеждават, вдъхват надежда на общността ни. Нека заедно се грижим тази светлина да не угасне, още повече – нека тя да озари и други домове, сковани от тъмнината, и сърца, които са лишени от светлина. Подайте ръка и вие...

Нека през 2017 година да вървим заедно и да достигнем до останалите самотни в многолюдието хора и до членовете на обществото, които имат нужда от някого, с когото да споделят добра дума. Това желаем ние с нашето издание с нова визия, обогатено съдържание и нов редакционен екип. Споделянето на нашето, ВАШЕТО списание поне малко ще намали мъките, защото изворът на мъките са неспокойните сърца. А МЮСЮЛМАНИ и ХИЛЯЛ носят лек за сърцата. Затова най-искрено ви молим да не лишавате нас и изпадналите в нужда от вашето усърдие и помощ за достигането на хубавите неща до тях, защото за някои хора това може да се окаже животоспасяващо.

Със селям и дуа за самоотвержените ни и предани читатели...

Ведат С. Ахмед

СЪДЪРЖАНИЕ

02 Мюфтията на Златоград (Даръдере) Кямил Ефенди
04 Ислямът и човешките права
06 Идентичните – без идентичност!
07 За свободата през очите на мъдреците
08 Правата на човека: От миналото до днес
10 Отношението към другите – проекция на убежденията
12 Когато децата питат...
14 130-годишната борба за „събличане“ на мюсюлманката в България
16 Общността Чампа, или мюсюлманите в Камбоджа
18 Накратко

За съдържанието на публикациите отговорност носят авторите им, а за обявите и рекламите – рекламодателите. • Уважаеми читатели, поради наличието на цитати от Свещения Коран и хадиси на страниците на списанието Ви молим да не го хвърляте на земята.

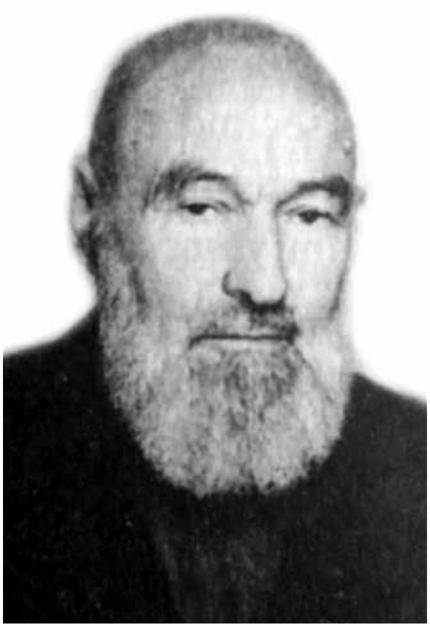

ИНТЕРВЮ С МУЗАФФЕР КАРТАЛ ОТНОСНО

МЮФТИЯТА НА ЗЛАТОГРАД (ДАРЪДЕРЕ) КЯМИЛ ЕФЕНДИ

МУХАММЕД ХАСАНОВ

Кямил Хасан Мемишев (Мемишогулларъ) е роден на 14 септември 1905 г. в село Диамандово, близо до Акпънар (Бял извор), находящо се по онова време в границите на Османската държава. Религиозното си образование получава в медресето на с. Кирли (Бенковски), където учи при Ахмед Късоглу ефенди, завършил Медресето за кадии (Медресету-л-кудат) в Истанбул. Кямил ефенди наизустява Корана, т.е. става хафъз, след 40-годишна възраст. През 1957 г., бивайки подложен на гонения от страна на комунистическтия режим, заедно със семейството си бяга през Гърция в Турция, където се установява в гр. Бурса. В началото известно време неофициално е имам на джамията „Акбашак“ в кв. „Елмасбахчелер“, а по-късно бива назначен официално за имам на известната джамия „Йълдъръм Баязид“, в която служи 16 години като имам, хатиб и ваиз. Умира на 7 август 1992 г. в гр. Бурса. Бил е женен за дъщерята на учителя си Ахмед ефенди, от която има три деца – две момчета и едно момиче.

► *Уважаеми Музаффер ходжа ефенди, бихте ли се представили?*

Роден съм през 1941 г. в гр. Измит, Турция. През 1960–1961 г. се преместихме в гр. Бурса. До 1965 г. учих арабски език в курсовете на Сюлейман ефенди. През 1965 г. започнах да взимам уроци по фъкъх при ходжата Кямил ефенди, което продължи 10 години. От 1965 г. обучавам ученици. Вече 50 години изнасям речи и беседи.

► *Уважаеми г-н Картал, разкажете ни за запознанството си с Кямил ефенди.*

С Кямил ефенди се запознахме в началото на шейсетте години, когато вече беше имам и хатиб на джамията „Йълдъръм“. Беше един от големите учени, до когото се допитваха мюфтиите. Всички мюфтии идваха при него за фетви. Познавахме се от по-рано, но след като започнахме уроците при него, връзката ни продължи до смъртта му. Уроците продължиха 10 години. Разбира се, след това той вече остаря и заниманията прекъснаха.

► *А сега бихте ли ни разказали за живота на Кямил ефенди?*

Ако не греша, Кямил ефенди е роден през 1900 г. Той се е родил и е израснал в България. Негов учител е Ахмед ефенди. Там е учил в частно медресе. Доколкото си спомням, това е медресето в с. Кирли (Бенковски). Наистина Кямил ефенди беше много умен. Можехте да го питате в която област пожелаете. Например имаше познания по астрономия. И във фъкъха беше превъзходен. В момента не виждам учен, който да владее до такава степен фъкъха. Наистина беше изключително умен човек. Арабският и персийският му бяха като майчин език. През 1957 г. Кямил ходжа отива от България в Гърция и след като прекарва там няколко месеца, идва в Бурса. В България, след като завършва медресето, е бил мюфтия на Златоград (Даръдере). Там мюфтийската длъжност се е равнявала на кадийска, т.е. бил е шериатски съдия, занимавал се е със сключване на бракове, с разводи, с търговски взаимоотношения, т.е. изпълнявал е съдийска длъжност. Няколко години в Бурса е без работа. По-късно го назначават за имам на джамията „Йълдъръм“. Пенсионира се като имам на същата джамия. Когато някой мюфтия изпаднеше в безизходица по даден религиозен въпрос, идваше при него. Той решаваше въпроса, написваше отговора и го предаваше. Беше много ерудиран. Казваше, че в България са му останали 5 хиляди тома книги. Не става въпрос за преводи. Всичките са били оригинали. Имаше много широк кръгозор. Историческите му познания включваха всичко от Адем (а.с.) до днес, сякаш беше писател журналист. Почина през 1992 г., на 92 години.

Изглед от Даръдере, старият Златоград.

Изхождайки от личността на Кямил ефенди, как би трябвало един учен да прекарва времето си?

Разбира се, аз не стоях в дома му, но беше човек, който не прахосваше часовете и дните си. След смъртта му неговите наследници ми подариха повечето от книгите, които е чел тук, и виждам, че ги е преровил страница по страница и е писал бележки. Дори на някои места е записал, че не може да бъде така, а трябва да бъде еди-как си. Когато му попаднеше някоя книга, задължително я прочиташе. Виж, нека ти разкажа един мой спомен. Един ден поисках от него една книга, за да прегледам в нея определен казус. Разбира се, взех книгата. След няколко дни се появи друг казус, за който го попитах, а той ми каза: „Ти май не си чел книгата, която ти дадох, този казус го имаше там. Когато ми попадне някоя книга, не мога да заспя през нощта, без да я прегледам, без да прочета по нещо от началото и края и да науча защо е написана книгата, каква е целта и темата ѝ". Сякаш искаше да каже: „Книгата вече от 15 дни е при теб, но не си я прочел". Такъв трябва да е човекът на науката. Аллах да се смили над него! Зрял, добродетелен човек, прилагащ знанията си и изключително скромен. В никакъв случай не беше високомерен или надменен. Ако го видеше по пътя, щеше да го помислиш за някой случаен дядо, толкова беше скромен!

Колко жалко, че някои хора са болни от високомерие...

При него изобщо нямаше такова нещо. Един ден на излизане от урока, когато един от учениците започна да говори колко големи учени имало и колко знаели, Кямил ефенди каза: „Ислямските науки са си отишли от Турция заедно със султан Абдулхамид Хан – Аллах да му отреди дженнет". Тогава ученикът каза: „Има, има...?", при което Кямил ефенди попита: „Къде има?", а той отговори: „Вие сте". Тогава ходжата каза: „Вие не сте видели учен, затова ме наричате учен, ако бяхте видели тези, които аз съм виждал, щяхте да разберете какво е учен". Ето колко скромен беше той. Аллах рахмети ейлесин! Да прочетем за него една „Фатиха"!

Според Вас какви трябва да са взаимоотношенията между ученика и учителя?

Ученикът трябва много да обича учителя си. Първо, трябва да го уважава; второ, трябва да спазва принципите, на които го е научил... Може да се изброят и други неща. Много обичах ходжата заради характера му. И тъй като много го обичах, много добре си спомням всичко, което съм чул от него. Все още са в ума ми думите, които съм чул от неговата уста, без да съм ги записал. Първото условие за научаването на нещо е ученикът много да обича учителя си и да го уважава. От тази обич сякаш се получава вдъхновение. След смъртта му научих още една дума от него. Аз преподавах още преди той да почине. Нямах достатъчна представа за един термин от урока, който ми предстоеше да предавам на учениците, при което същата нощ видях насън ходжата. Поседяхме дълго време заедно, поговорихме и той ми каза, че терминът е с еди-какво си значение. След като се събудих и проверих съответния термин в речниците, узнах, че е със същото значение. Изводът е, че ученикът трябва да уважава учителя си. Попитали имам Ебу Ханифе: „Как придоби толкова много знание?" Той отговорил: „Търпях като магаре, будувах като гарга, стоях като куче в краката на учените и бях непретенциозен като котка".

С какво Кямил ефенди може да е модел за съвременните учени?

Не го влечеше материалното, което не означава, че го занемаряваше, взимаше си заплатата като имам и по този начин си осигуряваше препитанието. Къщата му беше с осемметрова фасада, като половината беше негова, а половината – на един друг имам. Толкова скромен дом!

Един ходжа трябва ли да има и политически възгледи?

Що се отнася до Кямил ефенди, той нямаше политически пристрастия, но насочваше. Например използваше да каже: „Политиката е борба между вярата и безверието, между морала и покварата, така че се застъпи за онзи, който се застъпва за морала и вярата ти". Не казваше: „Гласувай на всяка цена за този или онзи". Такъв трябва да е ученият.

ИСЛЯМЪТ И ЧОВЕШКИТЕ ПРАВА

АРИФ АБДУЛЛАХ

Темата за правата на човека в исляма често се полемизира чрез идеологизиране на Корана и хадисите и използването им като аргумент и мотивация за прокарване на идеологии и тенденции, които нарушават автентичната цел на ислямската религия. Така например правата на жената са обект на нестихващи противоречия. В един социокултурен контекст жената мюсюлманка все още не се възприема като правоспособен водач на МПС, докато в друг контекст самите мюсюлмани с ирония говорят за този факт. В някои мюсюлмански общества жените все още са в ретроградна позиция, в други – те разкриват своите възможности като университетски преподаватели, парламентарни членове, бизнес дами и т.н.

Методологията, чрез която се четат религиозните текстове, има значителна роля за формирането на представите ни за позицията на исляма към човешките права. Дали ще четем Корана и хадисите от историята към съвремието, или от съвремието към историята – не е безразлично. Напротив, разликата е огромна и с опасни последици във всички измерения. Дълбокият семантичен смисъл трябва да изходи от историческата повърхност, където първоначалното, базовото значение е необходимо да бъде детерминирано, зачитайки различните типове контекст: културен, текстуален, тематичен. Това е така, тъй като най-високата ефективност на кораничното послание и неговото разбиране са реализирани именно на базата на неговия смисъл в контекста на низпославането му. Драматичната промяна от езичество към

ислям, предизвикана от Корана в кратък времеви период, показва, че кораничното послание е било разбрано ефективно в културно-понятийната рамка на първото поколение мюсюлмани.

Ще си послужим тук с пример, който отново фокусира полемичния въпрос за жената в исляма. Ако проникнем чрез езика и историята на Корана в психологичната реалност, имаща отношение към жената преди, а отчасти и в епохата на низпославане, ще установим, че Коранът поема жената от гнета и диктатурата на абсолютна патриархална обществена традиция. Ислямът въвежда жената по изумителен начин от абсолютно незачитане и безличие към участие и уважение в обществото. Самият Коран представя аспекти от традицията на арабите езичници към жената през VII век: „В стремежа ви към благата на земния живот не принуждавайте слугините си да развратничат – те желаят целомъдрие! Но принудят ли слугиня, то и след принуждаването Аллах [за нея] е опрощаващ, милосърден“ (Нур, 24: 33; прев. Цв. Теофанов). От това положение на слугиня и обект, принуждаван да проституира за пари на господарите, Коранът променя положението на жената:

Мъжете трябва да се грижат за жените с благата, с които Аллах е предпочел едни пред други, и с притежанията, от които изразходват. Праведните жени са наистина благочестиви, пазят съкровено семейността, която Аллах е поверил да се пази. А онези, от чиято зложелателност се страхувате – съветвайте ги, после ги оставете сами в постелята, след това ги удряйте. Но вразумят ли се, не целете да им вредите. Аллах е всевишен, най-велик. (Ниса, 4: 34; прев. авторът).

Промяната в отношението към жената е революционно в своя исторически контекст. Широко разпространеното поведение в предислямската епоха към жената да бъде бита, угнетявана и принуждавана да върши дела, противни на нейната воля, е променено в грижа към нея и съвет при семейни неразбирателства. Тази промяна не може да бъде разбрана, ако текстът се чете от съвремието към историята. В такъв случай акцентът в нашето съзнание винаги ще бъде върху израза „удряйте ги“ и усещането за дискриминация ще трябва да бъде покривано посредством тълкувателни техники. Но ако четем текста от историята към съвремието, удивителното ще бъде в грижата и съвета към жената, а „удрянето“, така поставено на последно място, ще отразява и напомня за тази историческа промяна в психиката и поведението на патриархалния патос.

> *„Методологията, чрез която се четат религиозните текстове, има значителна роля за формирането на представите ни за позицията на исляма към човешките права. Дали ще четем Корана и хадисите от историята към съвремието, или от съвремието към историята – не е безразлично. Напротив, разликата е огромна и с опасни последици във всички измерения.*

Самият факт, че Коранът успява да възбуди дебат по темата за уважението към жената през VII век, е епохално събитие. Аллах разкрива, че жените в предислямската традиция са били обект на сарказъм, когато стане дума за притежание. Мъжете езичници давали на жените дял единствено от мъртвороденото добиче: „И рекоха: ‘Това, което е в коремите на тези добичета, е само за мъжете ни и под възбрана за жените ни. А щом е мъртвородено, в него те са съучастници’. Ще им въздаде Той за тяхното предписание. Той е всемъдър, всезнаещ“ (Енам, 6: 139; прев. Цв. Теофанов). В контекста на тази култура, в която жените са безправни, принуждавани да привличат клиенти срещу заплащане и получаващи дял от мършата, Коранът задава нова тенденция – грижи към жената, дял в имотите и благата, а когато трябва да се промени поведението в по-добра и благоприятна посока, новото напътствие, което Аллах поставя на първо място, е съветът и хубавото поучение, а не традиционно приетата практика на езичниците преди исляма на грубо и жестоко отношение към жените.

Пратеникът Мухаммед, мир нему, също е критикувал традицията да се третират жените като роби и да се бият: „Стремят се някои сред вас да бият съпругите си, сякаш бият роби, а през нощта вероятно ще споделят постелята си с тях“ (Бухари, номер на хадиса: 4942; прев. авторът). В друг хадис се повелява: „Никой да не бие съпругата си, сякаш бие роб, а през нощта [желае да] я обладава“ (Бухари, номер на хадиса: 5204; прев. авторът). Текстовете, от една страна, ясно разкриват историческата действителност и традиция, в която жените са били третирани като роби, от друга страна, потвърждават зададената от Корана нова тенденция на добро поведение към нежния пол.

Прочитът през психологично-историческата реалност към съвремието разкрива, че Коранът всъщност установява правата на жените, извеждайки ги от състоянието на безправие, наложено в контекста на полова дискриминация и мъжка доминация. ۞

Идентичните – без идентичност!

ДЖЕЛАЛ ФАИК
ГЛАВЕН СЕКРЕТАР НА ГМ

Идентичността характеризира самоопределянето на личността и отговора на въпроса: „Кой съм аз?" Тук намира израз природният стремеж на човека за яснота и прецизност по отношение на себе си, за откриването на смисъл, цел и насока в живота.

Постигането на идентичност е усещането, че съществуваш, че си цялостен Аз, едновременно свързан и различен от другите. Откриваш своята индивидуалност – „Да бъда някой!" Това поражда вяра в своята ценност, сила и власт да влияеш, да променяш себе си и другите, да постигнеш съгласие и напредък в живота.

Завоюването на своята оригиналност и уникалност не означава скъсване на връзките със своите биологични родители и средата, в която си израснал, а устремът към напредъка и присъединяването към етическата група, в която намираш истинския си Аз.

Такъв е случаят с нашите братя мюсюлмани в България, които се самоопределят като МИЛЛЕТ – останало им в наследство от османците. Тя говорят на турски, самоопределят се като турци или може да се каже, че са новите турци в съвременната ни история. Но защо е необходимо да се пришиеш към дадена етическа група в днешно време – време, в което технологиите излизат на преден план и критериите за пълноценна социална личност са знанията и образованието. Нека се опитаме да отговорим защо е този стремеж на етническата група, която е с най-силен прираст в България, да търси себе си в други етноси.

Когато дадена етическа група сериозно е изучила възможностите и алтернативите и е направила избора за собствените си ценности и цели, това води до чувството на задоволство от себе си, има определена и ясна цел и способност за вземане на решения.

Лицата с изградена идентичност са по-удовлетворени от живота си, имат по-добри взаимоотношения с околните, усещане за съществуване, смисъл и ясна определеност. Те са разработили свой собствен план за бъдещето и се стремят да бъдат част от едно общество, което е общоприето, а не отблъсквано, на което се гледа с окото на болен и ненужен. Това е една от основните причини хората от тази етническа група да се идентифицират като турци или да се стремят да бъдат признати като част от друга общоприета етническа група.

Определящият фактор е езикът. Ако говори на турски – той се турчее, ако говори на български – той се българее, и така с другите езици. Лошото е, че политиката на държавите, с изключение на няколко по света, не се стреми да спечели тези хора, да ги приобщи и да създаде от тях квалифицирани и можещи личности, а ги оставя и принуждава да живеят в гета и гледа на тях като на хора втора ръка. Още по-лошото е, че религиозните събратя се отричат от тези хора и не искат да допуснат те да са част от тяхната етическа група – незнайно защо! Докато в света се харчат милиарди за приобщаване на огромни маси население към религията и идентичността на „големите", ние с лека ръка се отказваме от хората, които искат да преливат свежа кръв и са готови да преживеят вътрешния си катарзис в името на приобщаването към признат етнос.

Но не трябва да се забравя, че чрез идентичност, приета отвън, самоопределяне чрез другите и техните значими цели и ценности човек не разрешава „кризата" на идентичността. Лицата в този статус са с абсолютно пасивна позиция. Поради вцепенеността си те имат по-авторитарни нагласи и самооценката им е по-неподатлива на промяна. Характерно е самоналагането на ограничения и потискането на собствената идентичност. При липсата на предрешена идентичност са възприели „план за живота", определян от техните родители или други значими фактори. Тяхната самооценка е свързана с това как изпълняват задачите от поставения от авторитетни фигури план. Затова нашият призив трябва да е призивът на Пейгамбера: всички единни, независимо от езика, цвета на кожата или расата. Както е казал Джелаледдин Руми Мевляна: „Бъди такъв, какъвто изглеждаш, или изглеждай такъв, какъвто си!"

ЗА СВОБОДАТА
през очите на мъдреците

АХМЕД ЙОЗТЮРК

В днешно време свободата се разбира като един вид бунтарство. Всъщност, ако някъде се говори за свобода, значи, че скоро там ще се появят конфликти. Освен това като цяло свободата е понятие, което служи за вдъхновение на хората, и е една лудо желана цел. Колкото и да се твърди, че съществуват граници на свободата, голяма част от желаещите я се стремят към нея именно защото смятат, че тя предлага възможност за един свят без ограничения.

Обаче за мъдреците, както останалите понятия, така и свободата означава нещо друго. Поради това най-свободният човек е Мухаммед (с.а.с.). В Нощта Мирадж той е извървял пътя отвъд Сидрату-л-Мунтеха, която е крайната граница за творените от Създателя.

За мъдреците условието за истинската свобода е създанията да бъдат равни, еднакви в очите на човека. Събрахме няколко мнения на мъдреците, които смятат свободата за рядко срещано достижение:

ЕБУ АЛИ ЕД-ДЕККАК

Този, който е свободен в земните дела, отива свободен и в отвъдното. Истинската свобода се постига със съвършеното служене на Аллах. Тоест истинската свобода е служене на Аллах. Този, който служи предано на Аллах, той е освободен от други зависимости и задължения. Някои хора са сметнали, че ако в някои случаи човек достигне до висока привързаност и преданост към Аллах на земята и ако е в добро психично здраве, това ще го освободи от служенето на Аллах. Истината е, че това е светотатство. Дори на Пратеника Си Всевишния Аллах е казал: „И служи на своя Господар, докато дойде при теб неизбежното (смъртта)!" (ел-Хиджр, 15: 99). Свободата е освобождаването на раба от всякакви земни желания и очакване на отплата в отвъдното. Неподчинението пред желанията, надеждите и целите на душата.

ХАЛЛЯДЖ-И МАНСУР

Който се стреми към свободата, да служи на Аллах по всяко време! Ако рабът изпълни всички условия на служенето, ето тогава е постигнал свободата и се е спасил от нещастието да робува на някой друг освен на Аллах. Бива окичен с красотата по лесен път да достигне до служенето на Аллах. Ето тук са пратениците и праведниците. Така постига състояние, при което ще може да носи добродетели в себе си, ще върши всяко нещо според религията и не ще чувства служенето като трудност.

ДЖУНЕЙД-И БАГДАДИ

Не ще постигнеш истинската свобода, докато не се изчистиш от несъвършенствата при служенето на Аллах. След като Джунейд-и Багдади бил запитан за човек, който си нямал нищо друго освен една костилка от фурма, той отговорил така: „Робът, споразумял се с господаря за свободата си, не ще може да я получи, докато не изплати на господаря целия си дълг до последната драхма".

БИШР ЕЛ-ХАФИ

Който иска да вкуси свободата и да се освободи от тежестта на земното, трябва да поддържа чисти „съкровените" си отношения с Аллах.

ЯХЯ ИБН МУАЗ

На земята служат робите и наложниците, а в отвъдното – свободните и благородните.

ИБРАХИМ ИБН ЕДХЕМ

Свободният и благороден човек се пречиства от земното още докато е жив. Сдружи се само със свободни и благородни хора! Защото само такива хора не биха те засрамили и не биха изтъкнали недостатъка в лицето ти.

ЕБУ-Л-АББАС ЕС-СЕЙЯРИ

По време на намаз, ако беше позволено да се чете нещо различно от Корана, щеше да се чете този стих: „От времето желая нещо невъзможно и то е: докато гледат очите ми този свят, освен Всевишния друга цел да нямат".

ПРАВАТА НА ЧОВЕКА: ОТ МИНАЛОТО ДО ДНЕС

ХАЙРИ ЕМИН ЕКСПЕРТ «ВЪНШНИ ОТНОШЕНИЯ»

Темата за правата на човека е доста обширна и дълбока. Тя обхваща почти всички сфери на живота на човека и обществата и стига до древните цивилизации в миналото. За Корените на идеята за права на човека могат да се проследят до стари документи, като „Споразумението от Медина“ (623), „Прощалната проповед на пратеника Мухаммед“ (631), „Рисалет-ул-хукук“ (659-713), „Магна Харта“ (1215) или „Дванадесетте искания“ (1525) на селяните по време на Селската война в Централна Европа, Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (1950). Важен съвременен документ в мюсюлманския свят се счита Декларацията за човешките права и свободи на ОИК (1981), която подчертава и потвърждава значението на правата и свободите на хората, равенството и правата на малцинствата, икономическите, социални и други права в мюсюлманския свят.

Въпросът за правата на човека преминава през дълъг процес на развитие в историята, докато стигне до днешното си ниво. Връзките на съвременната представа за правата на човека може да бъдат проследени до Ренесанса и Реформацията в Европа, когато феодалния авторитаризъм и религиозния консерватизъм в някои части на Западна Европа започва да отслабва. Според повечето историци този процес е свързан със секуларизацията на юдео-християнския свят и формирането на съвременната концепция за гражданството. В края на 18 век Американската (1776) и Френската революция (1789), както и войните през XX век допринасят и дават тласък на развитието на съвременните механизми за поддържане на правата и свободите на човека. През 1948 г. общото събрание на ООН приема „Всеобщата декларация за правата на човека“. Тя се разглежда като забележително изявление на международното право и изключително постижение в тази насока.

Днешното понятието за права на човека е със западни корени. В продължение на векове западният свят е подложен на насилие от страна на религиозни и политически власти. Самото понятие за ценност произлиза от самия човек, а оттам и правата, които са продукт на ума и волята на човека. Съвременният хуманизъм разделя човека от своя Създател и го провъзгласява за независимо същество, което се основава единствено на собствената си сила. Секуларизмът, независимо дали съществува като конституционна норма или не в демокрациите, свободата на словото и религиозните свободи са зададени в основните права и свободи на личността, рамките им са широки и като историческа практика и като теоретична дефиниция. Едновременно с това в демокрациите съществува общоприети норми

за поведение, с което правата на личността променят своите граници. Например понякога обществото приема определено поведение за неправилно, но след време това може да се промени и да го приеме за правилно, в зависимост от общоприетите норми на поведение и морал за времето и мястото, в което се живее. Поради тази причина свободата на личността е от особено значение. Според теоретичните подходи за правата на човека от времето на Просвещението, като част от обществените очаквания от гледна точка на естественото право, произтичащо от различни философски или религиозни основания, индивидите в обществото приемат законите от легитимната власт в замяна на лична сигурност и икономически предимства, формирайки обществен договор. Според критиците това са теории на интереса и волята, които защитават и насърчават определени основни човешки интереси и се стремят да обосноват валидността им с човешката способност на свобода. Те смятат, че за човешките права всяка етическа доктрина е субективна и няма обективни основания. По тази причина правата на човека не са рационално защитими, а се основават на емоции, като съчувствието към другите. Въпреки това тази философия за човешките права и свободи е добра на теория и няма своя алтернатива. Но практиката позва, че човешката воля не е в състояние да прилага тази теория на практика.

Един от най-актуалните въпроси днес е дали хората, изповядващи различни религии могат да се възползват от правата и свободите в различните демокрации. Този въпрос е доста обширен, но накратко може да се каже, че общоприетите норми в определено общество диктуват правилата към свободите на личността. Определящ фактор е това колко толерантно е едно общество към различните и колко добре са приети те, дори когато не противоречат на демократичните и конституционни норми на държавата, където пребивават. В миналото и днес има много примери за добро съжителство на мюсюлмани и немюсюлмани, където основните права и свободи не се накърняват заради различието в религията и куртурата. Днес сме свидетели на дълбока криза в хуманизма и отхвърлянето на ценностите за сметка на интересите, алчността и слободията. Философията за правата на човека рискува да претърпи пълен провал, ако човешкото съзнание не се вразуми и се откаже от алчността си и жаждата за власт. Положението, в което се намира света показва, че хората не са си взели поуки от грешките и страстите на миналото. Потъпкване на човешките права е очевиден израз на нравствена криза, от която страдат човечеството. Издигането на глас на протест срещу потъпкването на човешките права и заклеймяването му със своите отговорни изяви срещу войната, премахване на бедността, безработицата, за защита на децата от експлоатация, срещу неравенствата и несправедливостите са все още един символичен акт, гарантиран от демокрациите. Приетите документи за защита на човешките права нямат стойност, ако хората не възприемат своя дълг към тях. Днес религиозните и обществени лидери също са в криза. Те не са в състояние да бъдат водачи и пътеводен фар за обществата и да поставят по правилен начин критериите за отношенията между хората и нравствените ценности на свещените книги. Политическите, религиозни и общностните лидери трябва постоянно да изтъкват значението на уважението един към друг и мира във вселената. ۞

ПРАВАТА НА МЮСЮЛМАНИНА

От Ебу Хурейра (р.а.) е предадено, че Пратеника на Аллах (с.а.с.) е казал: „*Не си завиждайте, не повишавайте помежду си неправомерно цените на стоките, не се мразете, не си обръщайте гръб, не подбивайте цените помежду си. Бъдете братя, о, раби на Аллах. Мюсюлманинът е брат на мюсюлманина: не го потиска, не му отказва помощ, не го лъже и не го унижава. Благочестивостта е ето тука* – и той посочил гърдите си три пъти. – *Достатъчно зло за човека е да пренебрегва своя брат мюсюлманин. Мюсюлманинът изцяло е неприкосновен за друг мюсюлманин: и кръвта му, и имуществото му, и честта му*“. (Муслим)

Пратеника на Аллах (с.а.с.) не се ограничава само с издигането на лозунга за братство, а го подкрепя с повели и забрани, които го правят истински осезаемо между членовете на мюсюлманското общество. Този хадис включва в себе си много предписания и огромни ползи за постигането на тази благородна ислямска цел и предпазването ѝ от всякакъв недостатък или пропуск, за да не се превърне братството само в дума, която се изговаря от хората, или в утопия, за която мюсюлманите само си мечтаят, но в реалния си живот не могат да усетят и следа от него. Именно заради това Ибн Хаджер ел-Хейтеми казва: „Това е хадис с много ползи. Той е индикатор за всички принципи и цели. Нещо повече, при замисляне над значението му и разбиране на смисъла му се вижда, че той обхваща всички ислямски предписания, все едно дали са произнесени, или подразбрани. Също така пряко и косвено той съдържа всички етични основи“. ۞

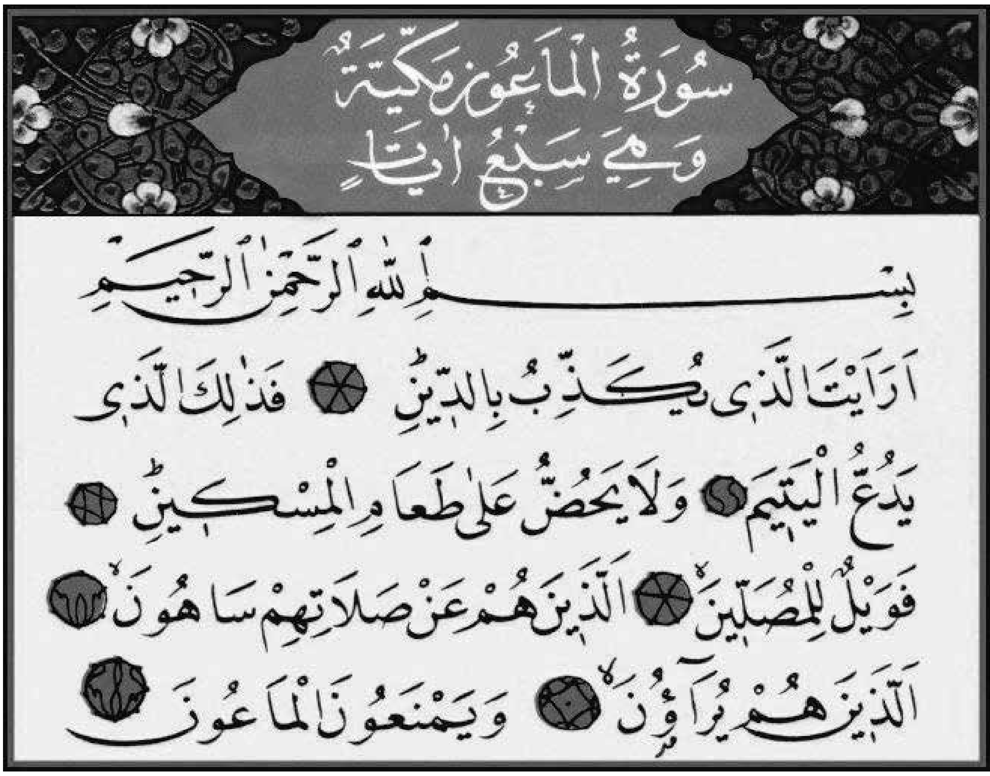

ОТНОШЕНИЕТО КЪМ ДРУГИТЕ – ПРОЕКЦИЯ НА УБЕЖДЕНИЯТА

(Тефсир на сура ел-Маун)

СЕФЕР ХАСАНОВ
ПРЕПОДАВАТЕЛ ВЪВ ВИИ

> *Жестокото отношение към нуждаещия се от помощ и закрила сирак, както и липсата на всякаква солидарност с умиращия от глад бедняк, са изобразени като естествен резултат от безверието в отвъдния живот, в който хората ще получат възмездие за делата, вършени на земята.*

В сура „ел-Маун", чието низпославане започва в ранния мекански период, се набляга върху ролята на вярата за поведението на човека. Тази сура изгражда ясна представа за връзката между вярата и делата на човека, както и за естеството на вярата, изразяващо се в превъплащаваното ѝ в конкретни поведенчески модели. Сурата започва с думите: „Видя ли онзи, който счита Отплатата за лъжа!", изразяващи от една страна изключително учудване, сякаш Отплатата е нещо толкова сигурно, че няма как да бъде отречено, а от друга че човекът невярващ в Отплатата, въпреки че става въпрос за убеждения скрити в сърцето, може да бъде видян и разпознат, дори да не заявява безверието си открито. Същевременно айетът може да изразява учудване примесено с ужас от състоянието на отричащия възмездието чо-

век, като че ли е мутирал в някакъв плашещ неприсъщ за човека образ, доказателството за което са следващите два айета гласящи: „[Ако не си го виждал], то [той е] онзи, който жестоко блъска сирака и не насърчава да бъде хранен беднякът.".

Убежденията са представени, като жива материя, която приема строго определени форми в реалния живот, представляващи конкретни дела. Както се разбира, убежденията са не просто абстракция, свързана с незримия отвъден свят, а основен фактор за поведението на индивида в земния живот; като също се подразбира, че убежденията не се изчерпват със самовъзприемането на човека и отношението му към самия себе си, а играят и главна роля в отношението му към останалите себеподобни. Жестокото отношение към нуждаещия се от помощ и закрила сирак, както и липсата на всякаква солидарност с умиращия от глад бедняк, са изобразени като естествен резултат от безверието в отвъдния живот, в който хората ще получат възмездие за делата, вършени на земята.

С тези два примера, като актове на безверие, се заклеймяват посегателството срещу социално слабите и безразличието към крайно нуждаещите се. И докато споменатите първи три айета, са низпослани още в началото на исляма, в Мекка, то останалите четири гласящи: „При това положение, горко на кланящите се намаз, които нехаят за намаза си, онези които показничат и отказват елементарното." са от Мединския период, по адрес на мунафиците (лицемерите). Този факт е свидетелство, че утвърдената още от началото на исляма, правопропорционална връзка между убеждения и дела, е общовалидна, и дори безверието да бъде завоалирано с някои праведни дела и претенции за вяра, в определени ситуации то задължително показва истинското си лице, както в отношението на човека към Аллах, така и към хората.

Един от признаците на безверие в представящите се за вярващи, касаещ отношението към Аллах е нехайството спрямо намаза, изразяващо се в изпускането му, докато от най-явните белези на вярата е изпълнението на намаза преди всичко останало. Инверсията в синтактичната линия на изречението подсказва, че става въпрос за нехайство не към всичко, а специално към намаза. Друг признак от подобно естество е показността, при която човек демонстрира религиозност, само когато е в определена среда. Признак на безверие, свързан с отношението към другите, е скъперничеството с практически измерения включващи отказа на елементарното (ел-мауун, производно от думата ма'н, означаваща нещо дребно и незначително), като в това число според тълкувателите на Корана влизат: зекята, садаката, водата, огъня и солта, както и заемането на вещи като брадва, тенджера, кофа, игла, конец, кибрит и т.н. И както вярата в отплатата за делата в отвъдния живот, насърчава човека при всяка възможност да върши добро, което води до хармонични отношения с останалите на всички нива на социалния живот, така и безверието води до егоизъм и скъперничество, изразяващо се в незачитане на другите и разваляне на отношенията с тях.

Всички глаголи в сурата, с изключение на първия, са в сегашно време за да се наблегне че както считането на отплатата за лъжа е постоянно повтарящо се в сърцето явление, така и резултатите от него изразяващи се в жестоко блъскане на сирака, безразличие към глада на бедняка, пропускане на намаза, показност в делата и отказ на елементарни блага и услуги, постоянно се повтарят, т.е. убежденията, както положителните, така и отрицателните, неспирно генерират проявления в действителността.

ПОМОГНИ И ТОЙ ДА ЧЕТЕ!

По повод настъпването на 2017 г. инициираме благотворителна кампания „Помогни и той да чете!". Защото има хора, които желаят да четат и да се просветят, особено по въпроси свързани с религията, която ще им осигури щастие на двата свята, но нямат финансова възможност да си осигурят необходимата литература.

В тяхна подкрепа в благотворителната кампания могат да се включат всички, които имат възможност за подпомагане на сираци, ученици, клубове за пенсионери и домове за възрастни хора. За целта е необходимо да абонират за сп. Мюсюлмани (+ Хилял) един или повече желаещи да четат, но същевременно нуждаещи се от финансова помощ.

За осъществяване на помощта е необходимо да изберете кого ще подкрепите от горе посочените социални групи и да ги абонирате за 12 или най-малко 6 месеца за списанието. Условията за абонамент са посочени на корицата на списанието ни.

За връзка се обърнете към съответното районно мюфтийство или отдел „Издателство" на Главно мюфтийство.

КОГАТО ДЕЦАТА ПИТАТ...

ЙОЗКАН ЙОЗЕ

Когато става въпрос за деца, има едно правило, което възрастните често забравят. След като отговорят на някой детски въпрос, вместо да питат: „Разбрахте ли?", много по-хубаво е да попитат: „Успях ли да отговоря?"

Обаче толкова сме убедени, че успяваме да отговорим правилно на въпросите на децата, без въобще да се запитаме: „Наистина, успях ли?" Казваме „Разбрахте ли?", „Ако не сте разбрали, да разкажа още веднъж? Ама и вие слушайте внимателно!" Ако има нещо неразбрано, това задължително се дължи на капацитета на малките ни събеседници, си мислим. Защото ние сме им обяснили всичко толкова добре, толкова просто!

Точно затова се казва, че е много, ама много трудно да се обясни на дете Кой е, Какво е Аллах. Разпространено е мнението, че децата на малка възраст все още не са толкова зрели, че да могат да схванат смисъла на такива въпроси или теми. Например педагозите, изхождайки от западните практики, казват, че някои термини като например абстрактна и конкретна мисъл могат да бъдат усвоени само след като индивидът достигне определена възраст.

Който има дете или се занимава с деца, знае, че голяма част от това твърдение е истина. Когато децата питат за Аллах, ако им отговаряме с отговори, насочени само към ума, няма да успеем да задоволим любопитството им.

Като писател, който пише за деца, но най-вече като баща на две деца и аз съм наясно, че „на кърмаче пържола не се дава"... Обаче това, казано с най-клиширания израз, е само едната страна на медала. От другата страна има един-единствен въпрос, който трябва да си зададат майките, бащите, преподавателите, педагозите и писателите: „Разказахме правилно и пак не ни разбраха ли?"

ЗАЩО ДЕЦАТА ЗАДАВАТ ВЪПРОСИ?

Защо задаваме въпроси? За да се учим! Но защо искаме да се учим, да знаем? За това може да има много причини освен любопитството...

Децата пък, когато питат нещо, задават въпрос само защото им е любопитно и искат да знаят. Когато ви попитат: „Защо небето е синьо?", нямат друга грижа, освен да разберат защо небето е оцветено в синьо. Не се интересуват дали знанието, което ще получат в отговор, ще им донесе някаква полза или не. Единствената им цел е да разберат защо небето е синьо, по-точно да разберат Кой? го е оцветил така... Това е същата ситуация като тази, при която застават пред вас и ви питат: „Защо не мога да виждам Аллах?" Когато ви питат това, го правят, защото наистина искат да знаят и да виждат Аллах.

ДЕТЕТО МОЖЕ ДА ТЪРСИ АЛЛАХ И СЪС СЪРЦЕТО СИ

Ако отговаряме на децата само с думи, насочени към „умствения им капацитет", никога няма да успеем да им дадем отговорите, които търсят. Защото децата питат и със сърцето си... Трябва да внимаваме да не ги обидим, когато отговаряме на въпросите им. Ако отговорът ги обиди, ще забие тежък пирон в малките им сърчица, които с толкова интерес и големи надежди питат за Създателя... Добре, кога ще излезе този пирон оттам? Дали ще излезе, или ще остане завинаги там?

Според мен най-обидният отговор за едно дете е: „Ти сега не

Когато децата ви попитат: „Къде е Аллах?“, „Защо не мога да виждам Аллах?“, „На кого прилича Аллах?“, трябва да им отговаряме, като не забравяме, че пред нас стои човек, вече повярвал в съществуването на Аллах безусловно...

можеш да ги разбереш тези теми, нека да пораснеш още малко, тогава ще питаш“. При среща на детето с такъв отговор на лицето му освен тъга и разочарование се появява и една особена слисаност. Това е учудването от въпроса, който вътрешно си задават: „Защо, когато мога да попитам нещо, да не мога да получа отговор?“ Мисля, че Аллах няма да накара никого да си мисли за въпроси, чиито отговори няма да разбере. Особено пък никога няма да накара децата да мислят за неща, които не биха разбрали.

Ако детето ви застане пред вас с особен въпрос: „Добре, всичко е някъде, а къде е Аллах?“, това значи, че вече може да възприеме смисъла на това, което търси – е, не като някой студент от Висшия ислямски институт, разбира се. Ако не знаете как да му отговорите, вместо онзи обиден отговор, му кажете: „Не знам! Не знам, но този въпрос има отговор. И аз ще го науча за теб и за мен“.

Това нито ще срине авторитета ви пред него, нито пък ще нарани сърцето му. Дори да не получи отговор на въпроса, ще знае, че отговор съществува.

ДЕЦАТА СА ВЯРВАЩИ

Пратеника (с.а.с.) е казал: „Всяко дете се ражда като вярващ“. Можем да кажем, че децата са с много повече възможности за опознаване на Аллах, отколкото възрастните. Фактът, че още от много ранна възраст започват да задават въпроси за Аллах, е ясен знак за това. Когато децата ви попитат: „Къде е Аллах?“, „Защо не мога да виждам Аллах?“, „На кого прилича Аллах?“, трябва да им отговаряме, като не забравяме, че пред нас стои човек, вече повярвал в съществуването на Аллах безусловно...

Тези въпроси по никакъв начин не са непозволени, не ги плашете с отговори от типа на: „Пази, Боже!..“ Когато отговаряме на въпросите им, единственото, за което трябва да внимаваме, е да не нараним сърцата им, които всъщност вярват в Аллах и Го обичат.

ДЕЦАТА НЕ ЗАБРАВЯТ ВЪПРОСИТЕ СИ

Можете да накарате едно питащо дете да млъкне. Но не си мислете, че след като вече е замълчало, е забравило въпроса си. Като ви се забие трън в крака, можете ли да го забравите там, без да го извадите? Децата не забравят въпросите си. Само се отказват от питане, защото не могат да получат отговор, един добър отговор. А въпросът остава там, където си е бил, и на това място се получава голяма празнина. И с времето тази празнина се запълва с ненужни неща. Съзнанието се превръща в опасна гора, кой вече може да твърди, че там е възможно да се намери сигурност? Ако караме децата да мълчат, душите и умовете им се превръщат в опасни гори. И детето ви ще върви през тази гора само... ۞

Правата на човека (кул хаккъ)

Кул хаккъ – така се наричат всички права, които човекът притежава. Свещеният Коран обръща голямо внимание на човешките права. Доказателство за това е, че три четвърти от заповедите и забраните в него са свързани с тях. Според Корана отдадеността на Аллах не приключва само с изпълнението на определените ибадети, а в същото време се изисква и голямо уважение към правата на хората. Защото в противен случай е невъзможно тяхното съжителство на едно място. Съжителството на хората и гарантирането на братските им отношения е толкова важно при Аллах Теаля, че въпреки опрощаването Му на всички грехове Той не опрощава тези, които са свързани с правата на човека. Предателството, опозоряването, презрението, увреждането на собствеността, посягането на живота, измамата, клеветата, клюкарството и неговото разпространяване от човек на човек, предизвикването на анархия, неуважението към религиозните и националните ценности и още много други неща са от поведенията, които са приети за неуважение към човешките права.

Относно престъпващите тези права Аллах е повелил: „Вина имат само онези, които угнетяват хората и престъпват по земята без право. За тях има болезнено мъчение“ (еш-Шура, 42: 42).

А Пратеника (с.а.с.) е казал: „Мюсюлманинът е брат на мюсюлманина – не го угнетява и не го предава на угнетителите. Когато някой се притече на помощ на свой брат мюсюлманин, и Аллах ще му се притече на помощ. Ако някой избави своя брат от затруднение, и Аллах ще го избави от затруднение в Съдния ден. А когато някой прикрие срамотата на своя брат, тогава и Аллах ще прикрие неговата в Съдния ден“ (Бухари и Муслим). ۞

130-ГОДИШНАТА БОРБА
за „събличане“ на мюсюлманката в България

ВЕДАТ С. АХМЕД

Тази борба не е с български патент, но „българската следа“ в тази посока е трайна.

Някои ще кажат, че в заглавието има преувеличение, но аз твърдя, че няма нищо преувеличено, а може би дори е смекчено... Иначе трябва да говорим и за „събличане“ на мъжете! Чалмите, фесовете, кюляфите, „антенките“...

Ето и доказателствата:

Извадка от двутомната история на Мюсюлманското изповедание в България – книгата на д-р Исмаил Джамбазов, базираща се на архивни документи и медийна информация от проправителствени издания: „Вестник „Търновска конституция“ помества серия дописки срещу османпазарския [днес Омуртаг] духовен началник хафъз Али Османов, който не желаел да се подчини на правителствените разпоредби мюсюлманите да влизат в държавните учреждения без чалма и фереджета и не се съгласявал с ограничаване правата на кадийските съдилища“ (Bulgaristan Başmüftülüğü, c. 1, s. 131).

Ако някой не вярва, тъй като авторът е „наш“, да погледне за същото в монографията „Българската държава и нейните малцинства 1879–1885“ (стр. 19) на Жоржета Назърска. Информацията е за преди 130 години, или по-точно става въпрос за 1885 г., и се основава на тогавашните медии. Това ясно ни показва, че е имало правителствени действия за „събличане“ на мюсюлманката веднага след сформирането на Третата българска държава, въпреки задължителните предписания на Берлинския договор и Търновската конституция за гарантиране правото на изповедание, сиреч на основните права на човека.

Продължението на „филма“ гледаме през 1938 г. В главната роля са водачите на Дружба „Родина“, която с възторг е възстановена преди няколко години и продължава мисията си от тридесетте години на миналия век. Тези събития се предават от един автор, който също не е от „нас“ – Михаил Груев, в книгата му „Между петолъчката и полумесеца“ (стр. 41): „Още през 1938 г. започват и ак-

ции за промяна на облеклото. Те са насочени към захвърляне на фесовете и кюляфите от мъжете, но след 1940 г. – и към смяна на традиционните носии на жените мюсюлманки. Първоначално родинци разчитат на просветителството и убеждението, но когато това не дава резултат, пристъпват и към насилствени мерки. Тъй като официалната държава стои зад гърба им, те стават доста дръзки". Тоест след като не става с дума, минава се и към кютек...

Кампанията за „разфереджаване", която се подема през 1959 г., представлява друг етап в процеса на „събличане" на мюсюлманката. Това е една от стъпките към пълната асимилация, или „възродителния процес". Не ми се пише надълго и нашироко, защото по този въпрос е писано много и от българи, и от турци, както и от западни учени, затова който има интерес и нерви, нека се обърне към книгата „Възродителният процес" на двама видни български историци – Михаил Груев и Алексей Кальонски (стр. 28–35).

В „История на турската общност в България" (стр. 330–331) Ибрахим Ялъмов също посочва начина на прилагане на „Тезисите на ЦК на БКП", които няма как да подминат „фереджето", „кърпата", а и „шалварите". Забраната за носене на шалвари си спомням и аз. Дори 70–80-годишни мюсюлманки не можеха да се качат в автобуси...

Тук трябва да се подчертае, че най-успешни в това отношение са вещите комунисти, които стоят в основата на ентусиазма на днешните „патриоти", както и гласно, и негласно подкрепящите ги „демократи", „аленочервени синове и внуци" и „работещите за европейското развитие" на милата ни България. Велики са... Благодарение на тях вече сме по-големи патриоти, демократи и европейски развити, защото имаме тъй наречения „Закон за бурките"! Впрочем започнаха със забрадката, но не можаха да се престрашат да бъдат първи в света, затова „снесоха" този закон!

Тук можем да изредим още много примери от „славната ни история", но не е необходимо да се изпие цялото море, за да се разбере, че водата е солена...

От историческата ретроспекция ясно се вижда, че някои желаят да съблекат мюсюлманката, но също става ясно, че през тези 130 години това не е постигнато напълно, независимо от взетите драконови мерки и упражняването на всякакъв вид натиск. Това ни дава гаранцията, че днес и в бъдеще също няма да бъде постигнато, ако все пак ние самите не се „съблечем" или не дойде времето на апокалипсиса. ۞

ПОЗВОЛЕНО ЛИ Е ДА СЕ ПОЗДРАВЯВАТ НЕМЮСЮЛМАНИТЕ? И КАК ТРЯБВА ДА РАЗБИРАМЕ ХАДИСА „НЕ ГИ ПОЗДРАВЯВАЙТЕ..."?

Думата селям има доста различни значения в арабския език като безопасност, мир, спасение, здраве, спокойствие, уют, освобождение, поздрав и др., но основното ѝ значение е дуа (тоест да се молиш за някого). Затова и е казано: „Селямът е най-добрата дуа за един мюсюлманин".

Погледнато от фъкъхска гледна точка, поздравяването със селям е сюннет, а отвръщането на този поздрав е фарз, защото в Корана се повелява: „И щом ви поздравят с поздрав, поздравете с по-хубав от него или отвърнете със същия!" (ен-Ниса, 4: 86).

Основно поради тези причини поздравяването на човек – немюсюлманин, с изразите „Селямун алейкум" и „Есселяму елейкум" не било прието за джаиз. Тъй като тези изрази са дуа, а такъв човек няма нужда от нашата дуа. Още повече, че не може да се очаква той да ни отвърне на селяма. Тогава забраната: „Не ги поздравявайте...", спомената в хадиса, трябва да се разбира от тази гледна точка. Тоест не ги поздравявайте със „Селямун алейкум" и „Есселяму елейкум".

Заедно с всичко това поздравяването на немюсюлманите с други изрази като „здравейте", „добро утро", „добър вечер" и т.н. е позволено и препоръчително. Тъй като в Свещения Коран Аллах Теаля повелява: „Аллах не ви забранява да се отнасяте с добро и да постъпвате справедливо към онези, които не воюват с вас в религията и не ви прогонват от домовете ви. Аллах обича справедливите" (ел-Мумтехине, 60: 8). ۞

ОБЩНОСТТА ЧАМПА, ИЛИ МЮСЮЛМАНИТЕ В КАМБОДЖА

В Камбоджа, както и в другите държави, образуващи Индокитай, върху социалния и политическия живот голямо влияние оказва будизмът. Значението, което се отдава на тази религия сред населението, може би се дължи на факта, че това е официалната религия на страната. Днес мюсюлманите, които са се преселили през различни периоди и поради различни причини тук, са едва един процент от населението.

Този един процент вътрешно се разделя на няколко групи. 80 на сто от мюсюлманите са от общността чампа. Последните изчисления сочат, че броят на мюсюлманите е седемстотин хиляди. По този признак може да се каже, че те съставляват 5 процента от общото население на страната. Това население се състои от две етнически групи – чам и чвеа. Чвеа вероятно е дума, която се използва за малайската общност джава. Мюсюлманите живеят в Кампонг Чам, един от най-важните градове на страната, в Кампонг Ченанг, Кампот и столицата Пном Пен. Това, което обединява мюсюлманите, са институцията Шейх-ул ислям и различни други организации, сред които най-открояващите се са Ислямско обединение Камбоджа, Ислямско обединение Камбоджа Кхмер, Ислямско обединение Камбоджа Чам, Обединение на мюсюлманските студенти и преподаватели.

Има какво да се каже и за думата чампа, от която вземат името си мюсюлманите в Камбоджа. Чампа е кралство, което възниква и се развива преди много години в пределите на днешен Виетнам. Като се има предвид близостта на тази земя с Китай, дефилето Малака и морето Сунда, е разбираемо защо тя е била притегателна за населенията на различни народи, от различни географски ширини, сред които имало и мюсюлмани. Мюсюлманите в кралството се запознават с ислямската религия през XII век и заемат важна позиция в живота на страната. Изворите сочат, че до последната четвърт на XV век мюсюлманите чампа играели важна роля в това общество.

Камбоджа е известна като прародина на кхмерите. През XII век тази общност създава цивилизацията Ангкор, която обаче през XVI–XVII век вече губи предишната си мощ в региона. През тези столетия главна сила тук става Кралство Аюда Сиам. През тези години постоянно влияние в Малайския архипелаг и Индокитай имат както търговците и мореплавателите от Изтока, така и търговците и мореплавателите от Запада. Колкото и слабо да е влиянието им в Кралство Камбоджа и столицата ѝ Пном Пен, все пак се забелязва присъствието на тези чужди групи. Твърди се, че в този период войската, от която страната се нуждаела, се състояла от малайци и от общността чампа.

КРАЛЯТ НА КАМБОДЖА ПРИЕМА ИСЛЯМА

Краят на войните за трона на Кралство Камбоджа насткъпва, когато през 1641 г. принц Чао Понхеа Чанд се възкачва на трона. Обаче политическата надпревара с неговия чичо продължава. Но с подкрепата на четирима от командирите си той успява да победи чичо си и да сложи край на борбата за власт. Това, което прави впечатление, е, че един от командирите на име Мантри Тежах Мас е малайски мюсюлманин. След като укрепва политическата си власт, Чао Понхеа сяда на трона като Реамеатхипадей Първи.

Към средата на XVII век крал Реамеатхипадей Първи (1642–1658) приема исляма и името Ибрахим. Това става причина за промяна и в живота на мюсюлманите в региона. В изворите е посочено, че по искане на краля заедно с него и висшите чиновници в кралството приемат исляма.

ПРЕСЕЛЕНИЕТО

Появата на другата важна мю-

сюлманска група в Камбоджа се свързва с анексирането на столицата на Кралство Чампа – Вижая, от виетите и последвалото го преселение, при което се населват днешните земи. След преселението, изхождайки от някои антропологически прилики с малайската общност, чампите се сближават с малайците и приемат исляма. За обозначение на социополитическите взаимовръзки между двете общности кхмерите използват термина „чам–джава“. Чампите се откроявали с войнствения си характер и взели участие в надпреварите за сила вътре в кралството и околността. Ето защо армията в Камбоджа се състояла предимно от чампи...

Мюсюлманите чвеа пък са потомци на мюсюлмани преселници – мюсюлмани от индонезийските острови и най-вече от остров Суматра. Затова ще е по-правилно да се каже, че една част от днешните мюсюлмани, живеещи в Камбоджа, са малайци, а другата – чампи, индокитайска етническа група. Но въпреки че има етнически разлики на местно ниво, в международните среди мюсюлманите са известни като „мюсюлманите чампа“.

ЕПОХАТА НА КХМЕРИТЕ И ГЕНОЦИДЪТ

Кхмерите са етническото мнозинство в страната. Появяват се след Втората световна война като продължение на комунистическото движение, повлияно от Китай и Русия, и вземат участие в политическия живот на държавата. Лидерът им Пол Пот бил повлиян, освен от международната утопия на комунизма, и от начина на живот на северните племена, живеещи в планинските райони. Той решил да превърне този утопичен модел в модел на държавно управление. Това става причина страната да навлезе в период на кръвопролития. Твърдият политически режим, породен от натиска към религиозните вярвания, от една страна, и непозволяването на икономическия растеж – от друга, заедно с армията заема много безкомпромисна позиция срещу всички опозиционери в страната. По времето на кхмерите всички опозиционни групи и малцинства като мюсюлманите са подложени на насилие. Особено в региона Кампонг Чам според някои източници са загинали 500 хиляди мюсюлмани.

По време на целия този процес мюсюлманите чампа били изкарвани от домовете им, семействата били разделяни и принуждавани на малки групи да се преселят в различни краища. Мюсюлманските маси, попаднали в лапите на жестокостта, били принуждавани да сключват бракове с немюсюлмани, да отглеждат прасета и да ядат свинско месо. В тези времена, когато религиозните институции и религиозният живот са премахнати, онези от хората, които пожелали да защитят живота, семействата, домовете и имотите си, веднага били „спрени“. И джамиите получили „своя дял“ от този погром. Според някои данни 132 джамии в региона били разрушени. Сред екзекутираните мюсюлмани е и Хаджи Рес Лах – първият мюфтия, назначен от тогавашния крал през 1960 г.

ДНЕШНИТЕ РАЙОНИ, ОБИТАВАНИ ОТ МЮСЮЛМАНИТЕ ЧАМПА

Може да се каже, че мюсюлманите живеят в една организирана структура. Официално те са под ръководството на мюфтия, който се признава и от държавата. Освен това има и Национално ислямско движение. Мюсюлманското население живее задружно с будисткото мнозинство. Например една важна общност живее само на няколко километра от столицата Пном Пен. Обаче като се каже „мюсюлмани в Камбоджа“, първото място, за което човек се сеща, е Кампонг Чам. Въпреки че речниковото му значение е „село Чам“, това е едно важно населено място. Както може да се предположи, този регион, и най-вече населените места Свай Кхлеанг и Кох Пал, са от важните места, където е имало активна съпротива срещу кхмерския комунистически режим.

ИСЛЯМСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Според данни от 2005 г. броят на населените места с преобладаващо мюсюлманско население е 417. Има 244 джамии и 313 месджида, в които мюсюлманското население води социорелигиозния си живот. Ислямското образование в страната започва през 1948 година, когато Хаджи Сам Соу учредява пондок. Тази институция, която е подобна на съществуващите в Патани, е първообразът на създадените съвременни ислямски образователни институции. Мюсюлманските семейства дават началното образование на децата си сами или с помощта на по-възрастните членове от общността. Тези, които искат да продължат ислямското си образование, се насочват към институциите в столицата или в известния Кампонг Чам. Другите два образователни центъра, към които се насочват младежите, са Патани, с традиционните и модерните си училища, и Малайзия.

Известно е, че в Министерството по религиозните въпроси се назначават и мюсюлмани; те могат да посочат кандидати за Парламента от своите общности и имат възможност за представителство в Парламента. По време на изборите през 1993, 1998 и 2003 г. е отдадено значение на религиозните свободи и е дадена възможност на мюсюлманите да практикуват религията си. Същевременно са изпратени и няколко депутати в Парламента като израз на представителството от средите на мюсюлманското население.

ГЛАВНИЯТ МЮФТИЯ ПРИЕ ПОСЛАНИКА НА ЕГИПЕТ

Главният мюфтия д-р Мустафа Хаджи прие Нейно превъзходителство г-жа Манал Ел Шинауи, извънреден и пълномощен посланик на Арабска Република Египет в България.

ХЕЛЯЛ ФОРУМ В ХЪРВАТИЯ

В началото на м. ноември в Хърватия се състоя Световен ден на хеляла, който беше съпътстван от изложение на хелял продукти. Инициативата се проведе по повод 100-годишнината от признаването на ислямската религия за една от официалните религии в страната.

Откриването на форума бе уважено от президента на Република Хърватия Колинда Грабар-Китарович, главния мюфтия на Хърватия Азиз Хасанович, министри и високопоставени гости от мюсюлманските страни. Сред участниците на мероприятието бяха представители на хелял организации, религиозни институции, бизнесмени, учени от бранша на хелял индустрията и други.

Главното мюфтийство на България бе представено на международния форум от членовете на Комисията за хелял сертифициране д-р Шахин Сюлейман и Бейхан Мехмед.

ГЛАВНО МЮФТИЙСТВО ОСЪДИ НАПАДЕНИЕТО НАД ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА БХК

С нарочна декларация Главно мюфтийство осъди и заклейми нападението над председателя на най-голямата правозащитна организация в страната ни - Българския хелзинкски комитет (БХК) г-н Красимир Кънев. В декларацията Главно мюфтийство изрази солидарността си с жертвата на нападението и изрази силното безпокойство на мюсюлманската общност от тенденцията на насаждането на омраза в публичното пространство през последните месеци.

ДЖАМИЯТА В ПЛЕВЕН ОТНОВО ИЗРИСУВАНА

В деня на изборите за президент джамията в Плевен осъмна с оскърбителни надписи. Във връзка със случая Районно мюфтийство Плевен подало сигнал в полицията. Това е поредният анти-мюсюлмански акт в града. В началото на август с провокативни надписи беше надраскана катафалката на мюфтийството, която била паркирана пред джамията.